

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
  - 1.1 ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
  - 1.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
  - 1.3 บทบาทและหน้าที่ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
  - 1.4 องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู
  - 2.1 ความหมายของหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู
  - 2.2 ความสำคัญของหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู
  - 2.3 องค์ประกอบของหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู
  - 2.4 การมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู
3. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยต่างประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการบริหารงานสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีลักษณะแตกต่างจากองค์กร โดยทั่วไป ที่มีเพียงจุดมุ่งหมายและพันธกิจ ส่วนสถานศึกษานั้นยังมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาอีกด้วย โดยเริ่มต้นศึกษาถึงความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ คุณสมบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการร่วมมือร่วมใจกับคณะข้าราชการครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียน

การสอนส่งผลให้ผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จในการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีนักวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่หรือโดยได้รับความเชื่อถือศรัทธาที่มีอยู่กับบุคคลที่เป็นสมาชิกในกลุ่มสร้างสรรค์หรือปลูกฝังศรัทธา ความกลมเกลียว ความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ร่วมงานผู้ตาม ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถทำไปในทิศทางที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องการ อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์กับเป้าหมายของหน่วยงานของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

ครุจิต ชัยกิจ และคณะ (2563 : 169) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถหรือกระบวนการของผู้นำหรือผู้บริหารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันอาจจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการเรียนการสอนปรับปรุง พัฒนา ส่งเสริมงานวิชาการได้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนในที่สุด

ประสิทธิ์ อุณหองกุล (2559 : 23) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลงได้ โดยมีผู้นำทางวิชาการเป็นผู้สร้างวิสัยทัศน์ให้เป็นตัวกำกับ ทิศทาง ขององค์กรในอนาคต จากนั้นจึงจัดวางคนพร้อมทั้งสื่อความหมายให้เข้าใจ วิสัยทัศน์ และ สร้างแรงบันดาลใจแก่ครูและบุคลากร ให้สามารถเอาชนะอุปสรรคเพื่อไปสู่วิสัยทัศน์ได้

สุคันทอน สิงพวงเพ็ด (2558 : 16) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่บุคคลนั้นมีอิทธิพลต่อกลุ่มและสมาชิกพร้อมทั้งสามารถโน้มน้าวให้ทุกคนในกลุ่มทำงานเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้โดยใช้ศิลปะหรือความสามารถของบุคคล

ชวนะ ทวีอุทิศ (2558 : 18) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่บุคคลมีอิทธิพลต่อกลุ่มสมาชิก สามารถโน้มน้าวให้ทุกคนในกลุ่มทำงานเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้โดยใช้ศิลปะหรือความสามารถของบุคคล

บรรพต ฐูเจนทร์ และวัลลภา อารีรัตน์ (2558 : 152) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง คุณสมบัติหรือความประพฤติที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการร่วมมือร่วมใจกับคณะข้าราชการครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้

วิชัชชัย โพไพล (2555 : 27) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความหมาย 2 ลักษณะ คือ ความหมายในลักษณะของการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีการปกครองและการเป็นผู้บริหารการศึกษาควรให้ความสำคัญงานด้านวิชาการมาก ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ กับความหมายในลักษณะการให้ความสำคัญในเรื่องหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน การจูงใจ การจัดชั้นเรียน เพื่อบรรลุเป้าหมาย นโยบายที่กำหนดไว้

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการในการร่วมมือกับคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน ปรับปรุง พัฒนา ส่งเสริมงานวิชาการ ทำให้การจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

สมศักดิ์ นัทรทอง และทศพร ชีณะพร (2561 : 247) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการพัฒนาประเทศให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ต้องอาศัยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ ภาวะผู้นำทางวิชาการหรือการบริหารงานวิชาการจึงนับว่ามีบทบาทสูงสุดในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

สมจิตร เจริญกร (2561 : 3) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการบริหารงานสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีลักษณะแตกต่างจากองค์กรโดยทั่วไปที่มีเพียงจุดมุ่งหมายและพันธกิจ ส่วนสถานศึกษานั้นยังมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาอีกด้วย

พนิดา อัครพลพัฒน์ (2558 : 122) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญเนื่องจากการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมี พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดในการทำให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ส่วนงานอื่นเป็นงานเสริมและสนับสนุนงานวิชาการประสบผลสำเร็จดียิ่งขึ้น

พระมหาพิทยา จันทร์วงษ์ (2558 : 220) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ทุกท่านพึงมี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะช่วยให้การบริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ ให้เจริญก้าวหน้าในการทำงาน และ

เป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส และเกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้

สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ (2556 : 3) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญต่อการปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน ทั้งในด้านการกำหนดภาระงานของโรงเรียนที่สนับสนุนการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การออกแบบการเรียนการสอน การนิเทศติดตามผลการเรียนการสอน การให้ความสนใจความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียน

สรุปได้ว่า ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การบริหารงานสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการกำหนดภาระงาน สนับสนุนการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การนิเทศติดตามผลการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนจึงมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

บทบาทและหน้าที่ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

ณพัฐธิกา ปิติเลิศศิริกุล และนิรุทธ์ นันทมาศวังนรา (2564 : 140) กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการเป็นหลัก สามารถทำวิสัยทัศน์ให้กลายเป็นความจริง รวมถึงการทำให้ภาระงานของผู้บริหารหรือการมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติงานแทนเพื่อเป็นการสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน หมั่นเสริมสร้างมิตรภาพกับครู ใช้เวลาในชั้นเรียนในฐานะของผู้ร่วมงานและสนทนากับครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

พนิดา อัครพูลพัฒน์ (2561 : 123) กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญยิ่งในการใช้พฤติกรรมที่แสดงความเป็นผู้นำทางวิชาการหรือภาวะผู้นำทางวิชาการของบุคคลในการด้านพัฒนาคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านคุณภาพของนักเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา และคุณภาพงานวิชาการของโรงเรียนขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษารวมถึง

คณะครูผู้สอนที่จะทำให้สถานศึกษาพัฒนาตนเองได้ตามมาตรฐาน จนกลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

สมจิตร เจริญกร (2561 : 5) กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความเป็นผู้นำทางวิชาการซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการบริหารงานสถานศึกษา ซึ่งคุณสมบัติภาวะผู้นำทางวิชาการดังนี้คือ 1) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (Vision) 2) การเป็นผู้มีแนวคิดและกว้างไกลในเรื่องของการศึกษา การเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของการศึกษา การเป็นผู้มีความตั้งใจแน่วแน่ การเป็นผู้มีพลังพร้อมที่จะทำงาน เป็นต้น 3) มีความสามารถตรวจสอบการบริหารงาน การประเมินผู้บริหาร เป็นการประเมินรายบุคคลการประเมินงาน เป็นการประเมินเนื้องาน กิจกรรม การทดลอง การประเมินระบบเป็นการใช้วิธีการประเมินอย่างมีระบบ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมคนในองค์กรอันเป็นผลสะท้อนจากพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร

ซัชรินทร์ ชนวนวัน (2561 : 267) กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) กำหนดพันธกิจของสถานศึกษา 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

ประเสริฐ เนียมแก้ว และคณะ (2556 : 3) กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญจะต้องบังคับบัญชาบุคลากร มีการกำกับ นิเทศ ติดตามการสอนของครู และจะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เกิดประโยชน์และเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและ โครงสร้างสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร รวมทั้งพัฒนาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการจัดทำเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศติดตาม และวัดและประเมินผลการศึกษา เพื่อให้ระบบการจัดการศึกษาได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ตั้งไว้ต่อไป

ไชยา ภาวะบุตร (2555 : 73-75) กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นจะต้องทำให้เกิดผลตอบแทนที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตผู้รับบริการและคณะข้าราชการครูตลอดจนไว้เนื้อเชื่อใจของผู้ปกครองกับชุมชน เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกคือการร่วมมือร่วมใจในการระบวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้

ในการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนางานวิชาการ และมีการสื่อสารสร้างความเข้าใจกับนักเรียน และคณะครูเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษา นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงออกอย่างชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่ทรงคุณค่า และมีวิสัยทัศน์ (Values and Vision) ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และสามารถเชื่อมโยงหลักการ พฤติกรรม และโครงสร้างที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมและดำรงสิ่งที่ทรงคุณค่า และวิสัยทัศน์นั้นไว้

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า บทบาทและหน้าที่ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้นำทางวิชาการหรือผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญจะต้องบังคับบัญชาบุคลากร มีการกำกับ นิเทศ ติดตามการสอนของคณะครู เป็นผู้นำในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาของประเทศชาติดียิ่งขึ้นไป

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทสุต (2564 : 177-179) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดกรอบ กำหนดเป้าหมาย กำหนดสิ่งที่ต้องทำ กำหนดทิศทาง กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา โดยเน้นไปที่งานวิชาการ ซึ่งจะต้องให้ทุกคนนั้นเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งจะเป็นการจัดการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การวางแผนการทำงาน การตั้งความคาดหวังของโรงเรียนที่อยากให้เกิดขึ้น การพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย รวมถึงการจัดทำรายงานเพื่อชี้แจงสาธารณชนอย่างเหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ด้านการบริหารจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งของผู้บริหารได้นำทั้งศาสตร์หรือความรู้ต่าง ๆ ที่มีตัวผู้บริหารในด้านวิชาการ และศิลปะหรือทักษะการโน้มน้าวใจคน การบริหารงานบุคคล ในการนำมาบริหารการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามเป้าหมายดังที่โรงเรียนได้กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ ทั้งการดูแลส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนและให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่คอยส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรและกำกับดูแลคุณภาพของหลักสูตรเพื่อให้การบริหารงานบรรลุผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ทำให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงคุณภาพตามมาตรฐานโดยผู้บริหารสถานศึกษา มีการบริหารจัดการหลักสูตร โดยเริ่มจากการวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างละเอียดรอบคอบ การนำหลักสูตรไปใช้ที่เหมาะสมตามบริบทและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา หรือโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านทรัพยากร อาคารสถานที่ งบประมาณและบุคลากร ในสถานศึกษา สุดท้ายควรมีการติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สื่อ และสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีและพึงปฏิบัติ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางการบริหารวิชาการนั้นจะบริหารงานได้อย่างเหมาะสมตามจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป้าหมายการเรียนรู้ได้มุ่งเป้าไปที่ผลสัมฤทธิ์ของตัวผู้เรียน ดังนั้น การจัดให้มีการเรียนรู้จึงควรให้บุคลากรในสถานศึกษาหรือครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นแบบร่วมมือกันเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นการการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ตามบริบทและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. ด้านการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีระบบการทำงานที่เป็นแบบแผนที่เป็นขั้นตอนเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการ กระตุ้นและให้กำลังใจผู้ปฏิบัติงาน การประเมินผลที่เน้นการพัฒนาทั้งระบบและการดำเนินการนิเทศเป็นแบบกัลยาณมิตร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ณ พัทธิกา ปิติเลิศศิริกุล และนิรุทธ์ นันทมาศวังนรา (2564 : 140-141) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. การนิเทศการสอน กระบวนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตามแนวทางของประชาธิปไตยที่เน้นการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และผู้รับการนิเทศยอมรับเพื่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน

2. การดูแลและติดตามการสอนของครู เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลส่งเสริมและสนับสนุนการสอนของครู การเรียนของนักเรียน และการประสานงานการเรียนการสอน

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางต้องตระหนักถึงกลุ่มเป้าหมายทางการศึกษาของโรงเรียนและความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อที่จะทำให้ทุกฝ่ายเกิดความมั่นใจได้ว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นไปอย่างถูกต้องและยังองค์ประกอบที่สำคัญหนึ่งที่จะช่วยให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผล

3. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ผู้นำทางวิชาการต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ให้เป็นระเบียบขั้นตอนน้อยลง และลดภาระงานด้านเอกสารของครูสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียนที่มุ่งการเรียนรู้พัฒนาครูแกนนำ และรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน

4. การบริหารหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาว่ามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตร ด้วยงานวิจัยและพัฒนาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทในท้องถิ่นและยัง ไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อต้องการของผู้เรียนมีคุณภาพ โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้

สมจิตร เจริญกร (2561 : 15) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
  2. มีการริเริ่มการนำนวัตกรรมมาปรับเพื่อใช้ในการเรียนการสอน
  3. ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้
  4. มีศักยภาพในการพัฒนาและพึ่งตนเองด้านวิชาการ
  5. มีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนตลอดเวลา
- ส่วนหลักการบริหารสถานศึกษา หน้าที่หลักของการบริหารสถานศึกษา มี 5 ประการ ดังนี้
- 1) การให้โอกาสทางการศึกษาและปรับปรุงการศึกษาในสถานศึกษา หรืองานบริหารวิชาการ
  - 2) การบริหารงานเกี่ยวกับชุมชน และการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา
  - 3) การบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษา
  - 4) การบริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ธุรการการเงิน และการให้บริการ และ
  - 5) การบริหารงานกิจการนักเรียน

สมศักดิ์ นัทรทอง และทศพร ธิชะพร (2561 : 252) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน 4) ด้านการวัดประเมินผล ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 5) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการวิจัยทางการศึกษา และ 6) ด้านการนิเทศการศึกษา

อัศนีย์ สุทธิใจ (2560 : 35) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

1) การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษา 3) การดำเนินการตามแผนพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษา 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพแผนพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาแผนพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษา 6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และ 7) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

บรรพต รุ่งเจนทร์ และวัลลภา อารีรัตน์ (2558 : 152-153) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. กำหนดและสื่อสารวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดภาพอนาคต เป้าหมาย และพันธกิจที่มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาสนับสนุน ประชาสัมพันธ์สื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกฝ่ายได้รับรู้รูปแบบแนวทางการพัฒนาตามวิสัยทัศน์เป้าหมาย และพันธกิจดังกล่าวให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2. การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การบริหารจัดการตามกรอบที่ได้ช่วยกันกำหนด ได้แก่ วิสัยทัศน์ จุดหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างสัดส่วนเวลาเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คำอธิบายรายวิชา การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ทั้งภายในห้องเรียน นอกห้องเรียนและการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ของตนเอง

3. การพัฒนาศักยภาพครูให้เป็นครูมืออาชีพ หมายถึง “อาชีพครู” กับ “ครูมืออาชีพ” หมายถึง ครูที่เป็นครูด้วยใจรัก มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านที่จะเป็นครู ประพฤติดีดี วางตัวดี เอาใจใส่และดูแลศิษย์ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู แม้ว่าปัจจุบันจะมีบุคคลที่ได้ชื่อเป็นเพียงผู้ประกอบ “อาชีพครู” แอบแฝงในวงการครูอยู่บ้าง เพราะในสังคมปัจจุบันภาวะวิกฤตด้านคุณธรรมอย่างรุนแรงส่งผลทำให้คุณค่าประชาชนไม่มีความเชื่อมั่นแก่สิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรมยังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วสวนทางกับจิตใจที่ลดต่ำลงเรื่อย ๆ และในระยะหลังมักจะมีข่าวที่ไม่ดีนักเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงข่าวเกี่ยวกับครูที่ประพฤติ

ตัวไม่เหมาะสม ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพครูที่ดีทั้งหลายได้รับผลกระทบจากการดูหมิ่นหรือเหยียดหยามจากสังคมเป็นอย่างมาก

4. การพัฒนาศักยภาพนักเรียน หมายถึง การพัฒนาความสามารถ ความพร้อม หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวผู้เรียน โดยการกระตุ้นจากทั้งภายในและภายนอกด้วยกระบวนการต่างๆ

5. การนิเทศและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ หมายถึง บริหารจัดการ โดยการใช้ความช่วยเหลือแนะนำ หรือปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้

6. การส่งเสริม ร่วมมือและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริม และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งการส่งเสริมการสร้างสรรค่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และวัฒนธรรมที่ดี เพื่อส่งเสริม และกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดทักษะและประสบการณ์

ปรเมศร์ ชะโลธร และวลัยพร ศิริภิรมย์ (2558 : 5-11) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ

1. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายและการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา

2. การบริหารจัดการด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วย การนิเทศและการประเมินการสอนของครูยังประสานการใช้หลักสูตรและการกำกับ ติดตามตรวจสอบและดำเนินการด้านความก้าวหน้า

3. การเสริมสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ประกอบด้วย การเป็นครูที่ดีควรเริ่มจากการมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอน เพราะทัศนคติจะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของครู และปฏิสัมพันธ์ของครูต่อนักเรียน ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ ของนักเรียน เพราะนักเรียนสามารถรับรู้ได้โดยอัตโนมัติว่าครูคิดอย่างไรและต้องการอะไรเพื่อที่จะตอบสนองไปตามความต้องการของครู นอกจากนี้นี้นักเรียนยังยึดถือครูเป็นแบบอย่างโดยการเลียนแบบการกระทำและคำพูดของครู การมีทัศนคติที่ดีจึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของคุณลักษณะอื่น ๆ

พนิดา อัครพูลพัฒน์ (2558 : 126-127) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศึกษาประกอบด้วย

1. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา เป็นการกำหนดเป้าหมายซึ่งอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ของ

สถานศึกษา ผู้บริหารควรสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และมีโครงสร้างแผนงาน โครงการ ของสถานศึกษาอย่างครอบคลุม ชัดเจน และ 2) ด้านการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา มีพันธกิจ คือจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ก่อน ประถม และการศึกษาภาคบังคับ อย่างมีคุณภาพ มีการรับทราบจากการประชุมชี้แจง ออกคำสั่งมอบหมายงาน แต่งตั้งคณะกรรมการตาม โครงสร้าง และชี้แจงบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม

2. การจัดการด้านการเรียนการสอน ได้แก่ 1) ด้านการนิเทศและการประเมินผล ด้านการเรียนการสอน จัดให้มีโครงการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการนิเทศแบบเป็น กัลยาณมิตร เช่น หัวหน้ากลุ่มสาระนิเทศครูในกลุ่ม แลกเปลี่ยนกันนิเทศในกลุ่ม แล้วผู้บริหาร เข้าไปนิเทศติดตามในลำดับถัดไป รวมทั้งมีการนิเทศ เขียนแผนการเรียนการสอน เริ่มจากหัวหน้า กลุ่มสาระมีการเซ็นรับรองการนิเทศตามลำดับ และผู้บริหารมีการตรวจเยี่ยมการนิเทศเป็นประจำ 2) ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร โดยจัดให้มีการประเมินการใช้หลักสูตรในช่วงปลาย เดือนมีนาคม มีการปรับปรุงหลักสูตรนำลงสู่การใช้ในภาคหน้าเรียนต่อไป แต่งตั้งคณะกรรมการ จัดทำหลักสูตรวิเคราะห์หลักสูตร มีงบประมาณปรับปรุงหลักสูตรทุกปี มีการจัดอบรมหลักสูตร ช่วงปีภาคเรียน และ 3) ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน มีการตรวจสอบจากรายงาน คุณภาพการศึกษาภายใน จากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ถ้าต่ำควรปรับปรุงโดยจัดให้มีการอบรมครู ในรายวิชาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ก็จะส่งเสริม มีโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเตรียมความพร้อมการสอน เป็น ประจำทุกปี มีการทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน มีการนำผลการทดสอบ วิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย ของนักเรียน มาปรับปรุงและพัฒนาเป็นขั้นตอนต่อไป

3. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ได้แก่ 1) ด้านการควบคุมการใช้เวลา ในการสอน โดยมีการติดตามประเมินผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องว่าเข้าตรงเวลา มีตารางเรียนทุกระดับชั้น ตารางสอนซ่อมเสริม กิจกรรมโฮม มีตารางกิจกรรมประจำวันใน ระดับปฐมวัย 2) ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิดจัดให้มีบริการด้านสื่อและ นวัตกรรม เช่น โทรทัศน์ Internet และสื่อสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อให้ครูและนักเรียนเข้ารับบริการ ได้อย่างทั่วถึงและสนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน รวมทั้ง การพัฒนาผลงานและการเลื่อนวิทยฐานะที่สูงขึ้น 3) ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู โดยการยกย่อง เชิดชูเกียรติ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู เช่น การกล่าว ยกย่องเชิดชูเกียรติในที่ประชุมให้ผู้ร่วมงานรับทราบการดูแลเมื่อครูเจ็บไข้ได้ป่วยส่งเสริมครูให้ ได้รับรางวัลจากการปฏิบัติงาน และ 4) ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ส่งเสริมให้ครูเข้า อบรมตามวิชาเอกและความถนัด ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัดทำงานวิจัยในชั้นเรียนจัดทำสื่อ การเรียนการสอน

พระมหาพิทยา จันทรวงษ์ (2558 : 219-220) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศึกษา ประกอบด้วย

1. การกำหนดพันธกิจของสถานศึกษา คือผู้นำทางวิชาการต้องร่วมกันกำหนดพันธกิจต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นและเกี่ยวข้องทุกส่วนในการกำหนดพันธกิจของสถานศึกษา และพัฒนาวิสัยทัศน์และเป้าหมายสำหรับสถานศึกษาร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. การจัดการด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน คือผู้นำทางวิชาการต้องดูแลจัดตำแหน่งการปฏิบัติการในห้องเรียนให้สอดคล้องกับพันธกิจของสถานศึกษาโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมทั้งจัดหาทรัพยากรและสนับสนุนการใช้การปฏิบัติที่ดีที่สุดทางการเรียนการสอนและรูปแบบ และให้การสนับสนุนการใช้งานข้อมูลในการขับเคลื่อนการเรียนการสอน เพื่อที่ประมวลการจัดประสบการณ์ในการเรียนต่าง ๆ ให้นักเรียนเพื่อให้มีพัฒนาการทางความรู้ ความสามารถ ทักษะ และค่านิยมต่าง ๆ

3. คุณลักษณะความเป็นผู้นำทางวิชาการและการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน คือผู้นำทางวิชาการต้องสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการทำงานแก่ครูผู้สอนและที่เอื้อต่อการเรียนการสอนที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้ครูผู้สอนได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ และผู้เรียนเกิดการพัฒนาประสบการณ์จากเรียนรู้ โดยการสร้างความคาดหวังและมาตรฐานที่ดี การให้แรงจูงใจสำหรับครูและนักเรียน การส่งเสริมอาชีพ ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร

สุจิตา โชติบุญชู (2558 : 95-96) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศึกษาประกอบด้วย

1. ด้านความสามารถ คือ ผู้บริหารของสถานศึกษาสามารถใช้ความรู้ และทักษะประสบการณ์เพื่อประกอบการตัดสินใจในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่รอบรู้ทางวิชาการและสามารถเป็นที่ปรึกษา ชี้แนะ เสนอแนะแก่คณะครูได้

2. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ คือ ผู้บริหารมีการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ โดยจัดให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อแสดงให้เห็นว่าบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานและเจตคติของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

3. ด้านการบริหารจัดการ คือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ครู นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน งานกิจการนักเรียนเป็นงานที่มุ่งให้นักเรียนมีคุณภาพในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อแก้ปัญหา

ด้านพฤติกรรมและมีหน้าที่ดูแลนักเรียน ซึ่งทำให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งมีทักษะชีวิตนำไปสู่การนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในชีวิตจริง แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำด้านการบริหารจัดการนั้นเป็นกระบวนการบริหารที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนา งานวิชาการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. ด้านการนิเทศ คือ ผู้บริหารเข้าสังเกตการสอนหรือเยี่ยมชมการสอนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนา งานวิชาการของโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะสามารถช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ ความเชื่อมั่น สามารถพัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้า เกิดการประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากร ภายในโรงเรียน

5. ด้านการวางแผน คือ ผู้บริหารวางแผนร่วมกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องใน ด้านการนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลตามเป้าหมายของโรงเรียน ผู้บริหารวางแผนการติดตามผล ด้านการสอนร่วมกับครูตามเป้าหมายของโรงเรียนด้านหลักสูตร

สมถวิล ศิลปะคนธรรม์ และสำเริง อ่อนสัมพันธุ์ (2557 : 185) กล่าวว่า องค์ประกอบของ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศึกษา ประกอบด้วย

1) การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา 2) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ 3) การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู 4) การติดต่อกับงานด้านการใช้หลักสูตร 5) การจัดให้มีสิ่งส่งเสริม สภาพการเรียนรู้ 6) การสร้างขวัญและกำลังใจครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด 7) การพัฒนาและสร้าง มาตรฐานด้านวิชาการ 8) การสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา 9) การทดสอบความก้าวหน้าของ นักเรียน 10) การนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน และ 11) การควบคุมเวลาในการสอน

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้นำทางวิชาการหรือผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาพัฒนาศักยภาพคณะครู และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการนิเทศและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพให้ ผู้รับบริการเกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้สรุปดัง ตาราง 1

ตาราง (ต่อ)

ตัวแปร	นักวิชาการ												รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
14. การพัฒนาศักยภาพนักเรียน		✓												1
15. การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้		✓	✓	✓	✓	✓						✓		6
16. การอยู่พร้อมในโรงเรียนเพื่อเป็นหลักแก่ครูและนักเรียน			✓	✓										2
17. ความสามารถ					✓	✓	✓							3
18. บริหารจัดการ					✓	✓								2
19. มีการวางแผน					✓	✓								2
20. มีความคิดสร้างสรรค์							✓							1
21. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้								✓	✓	✓	✓	✓		5
22. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน								✓		✓				2
23. การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติการเรียนรู้										✓				1
24. แสวงหาความรู้ใหม่										✓				1
25. การดูแลและติดตามการสอนของครู											✓			1

หมายเหตุ

[1] สมถวิล ศิลปะคนธรรมดา และสำเร็จ อ่อนสัมพันธุ์ (2557 : 185), [2] บรรพต ฐูเจนทร์ และวัลลภา อารีรัตน์ (2558 : 152-153), [3] ประเมษฐ์ ชะโลธร และวลัยพร ศิริภิรมย์ (2558 : 5-11), [4] พนิดา อัครพลพัฒน์ (2558 : 126-127), [5] พระมหาพิทยา จันทรวงษ์ (2558 : 219-220), [6] สุจิตา โชติคุณุช (2558 : 95-96), [7] กัญญามนต์ อินหว่าง (2560 : 114), [8] อัสนีย์ สุขกิจใจ (2560 : 35), [9] สมจิตร เจริญกร (2561 : 15), [10] สมศักดิ์ นัทรทอง และทศพร ธิมะพร (2561 : 252), [11] ณพัฐฐิกา ปิติเลิศศิริกุล และนิรุทธิ์ นันทมาศวังนรา (2564 : 140-141), [12] ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทุสุต (2564 : 177-179)

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จากแนวคิดของนักวิชาการพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มี 25 ด้าน เมื่อพิจารณาความถี่รายด้าน สรุปได้ว่ามี 6 ด้านมีความถี่สูงจำนวน 5 - 10 ความถี่ คือ 1) การบริหารจัดการหลักสูตร 2) การนิเทศการศึกษา 3) การกำหนดภารกิจและเป้าหมาย 4) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนการสอน และ 6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยะของ เขต 1 ผู้วิจัยจึงได้สรุปตัวแปรย่อยออกมา ได้เป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

การบริหารจัดการหลักสูตร มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ณพัฐฐิกา ปิติเลิศศิริกุล และนิรุทธิ์ นันทมาศวังนรา (2564 : 140-141) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ออกแบบวิธีดำเนินการใช้หลักสูตร เพื่อการปรับปรุงเพิ่มพูนคุณภาพของหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนโดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทุสุต (2564 : 177-179) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และโดยที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เปิดศักราชใหม่ให้กับการบริหารหลักสูตร โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในทุกๆ ด้าน จึงนับเป็นการเปิดศักราชแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงให้กับเด็กและเยาวชนไทยที่ตั้งอยู่บนหลักของการเรียนรู้ที่ค้ำจุนถึงชีวิตและความเป็นจริงที่ผู้เรียนจะต้องเผชิญอยู่ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตตลอดจนสภาพแวดล้อมในทุกมิติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียน โรงเรียนที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านทรัพยากรอาคารสถานที่

งบประมาณและบุคลากรในสถานศึกษา สุดท้ายควรมีการติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

พินดา อัครพลพัฒน์ (2558 : 126-127) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรไปใช้เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และเป็นกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนการปฏิบัติหลายขั้นตอนวิธีการของกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ น่าจะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรมีผู้กล่าวว่า แม้เราจะมีหลักสูตรที่ดีแสนดี แต่ถ้านำหลักสูตรไปใช้อย่างไม่ถูกต้องแล้วหลักสูตรนั้นก็ไม่มีประโยชน์อะไรเพราะฉะนั้น ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ จะต้องศึกษา ทำความเข้าใจกับการนำหลักสูตรไปใช้ ตามบทบาทหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ที่สุด เพื่อให้การใช้หลักสูตรนั้น สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

พระมหาพิทยา จันทรวงษ์ (2558 : 219-220) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง การจัดการด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน คือผู้นำทางวิชาการต้องดูแลจัดตำแหน่ง การปฏิบัติการในห้องเรียนให้สอดคล้องกับพันธกิจของโรงเรียน โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมทั้งจัดหาทรัพยากรและสนับสนุนการใช้การปฏิบัติที่ดีที่สุดทางการเรียนการสอนและรูปแบบ และให้การสนับสนุนการใช้งานข้อมูลในการขับเคลื่อนการเรียนการสอน เพื่อที่ประมวลการจัดประสบการณ์ในการเรียนต่าง ๆ ให้นักเรียนเพื่อให้มีพัฒนาการทางความรู้ ความสามารถ ทักษะคิด และค่านิยมต่าง ๆ

บรรพต ฐูเจนทร์ และวัลลภา อารีรัตน์ (2558 : 152-153) สมถวิล ศิลปะคนธรรม์ และสำเร็จ อ่อนสัมพันธุ์ (2557 : 185) มีแนวคิดที่สอดคล้องกันได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง การบริหารจัดการโครงสร้างของเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ตนเอง

สรุปได้ว่า ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความรอบรู้เกี่ยวกับหลักสูตร กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา บริหารหลักสูตร กำกับ ติดตาม ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนเป็นสำคัญที่สุด

2. ด้านการนิเทศการศึกษา

การบริหารจัดการหลักสูตร มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ณพัฐฐิกา ปิติเลิศศิริกุล และนิรุทธ์ นันทมาศวังนรา (2564 : 140-141) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง เป็นวิธีการพัฒนาครูอย่างจริงจังมากกว่าการนิเทศการสอนตามสภาพปัญหาหรือการประเมินการปฏิบัติงานย้อนหลัง ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นการมองไปข้างหน้าเพื่อให้

โอกาสครูได้พัฒนาวิชาชีพทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ด้วยพัฒนาคุณภาพในตัวของครูแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน

พนิดา อัครพลพัฒน์ (2558 : 126-127) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การนิเทศเขียนแผนการเรียนการสอน เริ่มจากหัวหน้ากลุ่มสาระมีการเซ็นรับรองการนิเทศตามลำดับผู้บริหารมีการตรวจเยี่ยมการนิเทศ นิเทศแบบกัลยาณมิตร แนะนำกัน สนทนา และประชุมกลุ่มย่อย

สุจิตา โชติกาญจกร (2558 : 95-96) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารเข้าสังเกตการสอนหรือเยี่ยมชมการสอนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ครูช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ ความเชื่อมั่น สามารถพัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้า เกิดการประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน

บรรพต ฐูเจนทร์ และวัลลภา อารีรัตน์ (2558 : 152-153) สมถวิล ศิลปะคนธรรมดา และลำไจ อ่อนสัมพันธ์ (2557 : 185) มีแนวคิดเพื่อสอดคล้องกัน ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง บริหารจัดการโดยการให้ความช่วยเหลือแนะนำ หรือปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่า ด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง นิเทศและกำกับให้การเรียนรู้ เป็นไปตามแนวการจัดการประสพการณ์การเรียนรู้ การที่ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทำการนิเทศกำกับ เสนอแนะ ซึ่งแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการจัดการประสพการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

3. ด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมาย

การกำหนดภารกิจและเป้าหมาย มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทุสุต (2564 : 177-179) กล่าวว่า การกำหนดภารกิจและเป้าหมาย หมายถึง การกำหนดภารกิจของโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ได้กำหนดกรอบ กำหนดเป้าหมาย กำหนดสิ่งที่ต้องทำ กำหนดทิศทาง กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน โดยเน้น ไปที่งานวิชาการซึ่งจะต้องให้ทุกคนนั้นเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งจะเป็นการจัดการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การวางแผนการทำงานที่ตั้ง

ความคาดหวังของโรงเรียนที่อยากให้เกิดขึ้น การพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย รวมถึงการจัดทำรายงานเพื่อชี้แจงสาธารณชนอย่างเหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมจิตร เจริญกร (2561 : 15) กล่าวว่า การกำหนดภารกิจและเป้าหมาย หมายถึง การที่ผู้นำใช้อิทธิพลจะโดยอำนาจหน้าที่หรือโดยได้รับความเชื่อใจและศรัทธาที่มีอยู่กับบุคคล ที่เป็นสมาชิกในกลุ่มที่สร้างสรรค์หรือปลูกฝังศรัทธาความกลมเกลียว ความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ร่วมงานของผู้ตามทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องการให้ไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษาตามทฤษฎีของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการบริหารงานในสถานศึกษาเนื่องจากสถานศึกษามีลักษณะแตกต่างจากหน่วยงานอื่นโดยทั่วไปแล้ว ที่มีเพียงจุดมุ่งหมายและพันธกิจส่วนสถานศึกษานั้นยังมีเป้าหมายในการจัดการศึกษา การปรับปรุงการเรียนการสอน การวางแผนการทำงาน อย่างเหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษาที่ตั้งไว้

ปรเมศร์ ชะโลธร และวัลย์พร ศิริภิญโญ (2558 : 5-11) กล่าวว่า การกำหนดภารกิจและเป้าหมาย สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมาย และ 2) การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน

พระมหาพิทยา จันทรวงษ์ (2558 : 219-220) กล่าวว่า การกำหนดภารกิจและเป้าหมาย หมายถึง การกำหนดพันธกิจของโรงเรียนโดยผู้นำทางวิชาการหรือผู้บริหารสถานศึกษาต้องร่วมกันกำหนดพันธกิจต่อการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นและเกี่ยวข้องทุกส่วนในการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน และพัฒนาวิสัยทัศน์และเป้าหมายสำหรับโรงเรียนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

บรรพต ฐูเจนทร์ และวัลลภา อารีรัตน์ (2558 : 152-153) สมถวิล ศิลปะคนธรรมพ์ และสำเริง อ่อนสัมพันธุ์ (2557 : 185) กล่าวว่า มีแนวคิดที่สอดคล้องกัน ได้กล่าวไว้ว่า การกำหนดภารกิจและเป้าหมาย หมายถึง การกำหนดภาพอนาคต เป้าหมาย และพันธกิจที่มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้ทุกฝ่ายได้รับรู้และพัฒนาตามวิสัยทัศน์เป้าหมาย และพันธกิจดังกล่าวให้บรรลุผลสำเร็จเพื่อก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า ด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมาย หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ระบุนโยบายการเพิ่มผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน สร้างความเข้าใจประเมินผลความก้าวหน้า กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน ตั้งมาตรฐานในการเรียนรู้ สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

4. ด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้
 ณพัฐิกา ปิติเลิศศิริกุล และนิรุทธ์ นันทมาศวังนรา (2564 : 140-141) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ผู้นำทางวิชาการหรือผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยให้มีระเบียบขั้นตอนน้อยลง และลดภาระงานด้านเอกสารของครูสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียนที่มุ่งการเรียนรู้ พัฒนาครูแกนนำ พัฒนาและรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน

ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทสุต (2564 : 177-179) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง ผู้นำทางวิชาการหรือผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งมีและพึงปฏิบัติ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางการบริหารวิชาการนั้นจะบริหารงานได้อย่างเหมาะสมตามจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป้าหมายการเรียนรู้ได้มุ่งเข้าไปที่ผลสัมฤทธิ์ของตัวผู้เรียน ดังนั้น การจัดให้มีการเรียนรู้จึงควรให้บุคลากรในสถานศึกษาหรือครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นแบบร่วมมือกันเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นการการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ตามบริบทและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ชวนะ ทวีอุทิศ (2558 : 50) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการปรับปรุงสถานที่ให้เป็นปัจจุบัน ส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมเน้นการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศและมีความรู้สึกรักและเป็นเจ้าของและตลอดจนการให้ความสำคัญของบุคลากรในสถานศึกษาให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ปรเมศร์ ชะโลธร และวลัยพร ศิริภิรมย์ (2558 : 5-11) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การเสริมสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ประกอบด้วย

1) การบริหารเวลาที่ใช้สำหรับการเรียนการสอน 2) การอยู่พร้อมในโรงเรียนเพื่อเป็นหลักแก่ครูและนักเรียน 3) การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู 4) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพครู 5) การพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และ 6) การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมการเรียนรู้

สรุปได้ว่า ด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง ผู้นำทางวิชาการหรือผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญของการสร้างจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างวัฒนธรรม และรักษาสัมพันธภาพที่ดี ผู้บริหารที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างและรักษาสัมพันธภาพของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหารที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลงานกับครู มีการติดตามการปฏิบัติงานของครูเพื่อเป็นการทบทวน ความก้าวหน้าของนักเรียน

5. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ด้านการจัดการเรียนการสอน มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ณ พัฐธิดา ปิติเลิศศิริกุล และนิรุทธ์ นันทมาศวังนรา (2564 : 140-141) กล่าวว่า การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง ผู้นำทางวิชาการหรือผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย และนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทสุต (2564 : 177-179) กล่าวว่า การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง ผู้นำทางวิชาการหรือผู้บริหารสถานศึกษา มีการบริหารจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการหนึ่งได้นำทั้งศาสตร์การบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์การบริหารงานบุคคลในการนำมาบริหารการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายดังที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งการดูแลส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน

บรรพต ฐ์เจนทร์ และวัลลภา อารีรัตน์ (2558 : 152-153) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การบริหารจัดการ โครงสร้างของเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดให้ผู้เรียน ได้ศึกษาหาความรู้ทั้งด้านศาสตร์และศิลป์ที่ผ่านการพัฒนาการ

มาอย่างต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและเป็นกระบวนการที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ปรเมศร์ ชะโลธร และวลัยพร ศิริภิมย์ (2558 : 5-11) กล่าวว่า การบริหารจัดการด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วย

1. การนิเทศและการประเมินการสอนของครู
2. การประสานการใช้หลักสูตร
3. การติดตามตรวจสอบและดำเนินการด้านความก้าวหน้า

พนิดา อัครพลพัฒน์ (2558 : 126-127) กล่าวว่า การจัดการด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วย

1. ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน

1.1 มีโครงการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการนิเทศแบบเป็นกัลยาณมิตร เช่น หัวหน้ากลุ่มสาระนิเทศครูในกลุ่ม แลกเปลี่ยนกันนิเทศในกลุ่มแล้วผู้บริหารเข้าไปนิเทศ

1.2 มีการนิเทศ เขียนแผนการเรียนการสอน เริ่มจากหัวหน้ากลุ่มสาระมีการเซ็น รับรองการนิเทศตามลำดับ ผู้บริหารมีการตรวจเยี่ยมการนิเทศ นิเทศแบบกัลยาณมิตร แนะนำกัน สนทนา และประชุมกลุ่มย่อย

2. ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร

2.1 ทุกปีจะมีการประเมินการใช้หลักสูตรในช่วงปลายเดือนมีนาคมมีการปรับปรุงหลักสูตรนำลงสู่การใช้ในภาคหน้าเรียนต่อไป

2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรวิเคราะห์หลักสูตรมีงบประมาณปรับปรุงของหลักสูตร ปรับทุกปี มีการจัดอบรมหลักสูตรช่วงปิดภาคเรียน

3. ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

3.1 ทุกปีมีการตรวจสอบจากรายงานคุณภาพการศึกษาภายในดูจากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ถ้าต่ำก็จะปรับปรุงโดยอบรมครูในรายวิชาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ มีเวลาเหลือจากกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะส่งเสริมมีโครงการอบรมเชิงปฏิบัติเตรียมความพร้อมการสอน

3.2 มีการทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน มีการนำผลการทดสอบวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของนักเรียน

พระมหาพิทยา จันทรวงษ์ (2558 : 219-220) กล่าวว่า การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง ผู้นำทางวิชาการต้องดูแลจัดตำแหน่งการปฏิบัติการในห้องเรียนให้สอดคล้องกับพันธกิจของโรงเรียนโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมทั้ง

จัดหาทรัพยากรและสนับสนุนการใช้การปฏิบัติที่ดีที่สุดทางการเรียนการสอนและรูปแบบ และให้การสนับสนุนการใช้งานข้อมูลในการขับเคลื่อนการเรียนการสอน เพื่อที่ประมวลการจัดประสบการณ์ในการเรียนต่าง ๆ ให้นักเรียนเพื่อให้มีพัฒนาการทางความรู้ ความสามารถ ทักษะ และค่านิยมต่าง ๆ

สรุปได้ว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพันธกิจของสถานศึกษาโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ จัดหาทรัพยากรและสนับสนุนการใช้การปฏิบัติที่ดีที่สุดทางการเรียนการสอนและรูปแบบ และให้การสนับสนุนการใช้งานข้อมูลในการขับเคลื่อนการเรียนการสอน เพื่อที่ประมวลการจัดประสบการณ์ในการเรียนต่าง ๆ สอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายดังที่โรงเรียนได้กำหนด

6. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้

ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทุสุต (2564 : 177-179) กล่าวว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีและพึงปฏิบัติ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางการบริหารวิชาการนั้นจะบริหารงานได้อย่างเหมาะสมตามจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป้าหมายการเรียนรู้ได้มุ่งเป้าไปที่ผลสัมฤทธิ์ของตัวผู้เรียน ดังนั้น การจัดให้มีการเรียนรู้จึงควรให้บุคลากรในสถานศึกษาหรือครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นแบบร่วมมือกันเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นการการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ตามบริบทและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขันทอง ใจดี และคณะ (2562 : 154-169) กล่าวว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ผู้นำทางวิชาการมีความปรารถนาอย่างแรงกล้ามีความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร และความเชื่อมั่นการยอมรับเป้าหมาย ค่านิยมขององค์กร มีผลต่อระดับความผูกพันต่อองค์กร นอกจากนี้ความมั่นคงและความก้าวหน้าความสำเร็จในงาน ความรับผิดชอบก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร รวมถึงค้นหาตนเองเพื่อให้ทราบจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุง แก้ไขตนเองให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความคิดในเชิงบวก คิดอย่างสร้างสรรค์ มุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นทั้ง

ด้านความคิด และการประพฤติปฏิบัติ สิ่งใดเป็นสิ่งที่บกพร่องที่ต้องแก้ไข ก็ยอมรับในการปรับปรุงแก้ไข ไม่มียึดมั่นถือมั่นในตนเองมากเกินไปปรับฟังความคิดเห็น

ธวัชชัย ไพไฟล (2555 : 12) กล่าวว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้นำทางวิชาการเป็นผู้ริเริ่มนำสื่อ นวัตกรรมมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน ใ้บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สร้างและพัฒนานวัตกรรม ตลอดจนนำนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศศิประภา ชัยประสิทธิ์ (2553 : 61) กล่าวว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะของผู้นำทางวิชาการที่จะสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม(Innovative Organization) มีลักษณะ ดังนี้

1. มีการกำหนดทิศทาง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์ที่ชัดเจนที่สามารถพัฒนาองค์กรให้มุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม รวมถึงความตั้งใจและอดทนของผู้บริหาร และเมื่อทิศทางและอุดมการณ์ของผู้บริหารมีความชัดเจนแล้วต้องมีคุณสมบัติ โครงสร้างองค์กรที่สามารถกระตุ้นและก่อให้เกิดนวัตกรรมภายในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีโครงสร้างสถานศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในระดับที่เหมาะสมที่จะปรับเปลี่ยนให้เกิดการสร้างนวัตกรรมภายในสถานศึกษาได้

2. ผู้บริหารควรมุ่งมั่นและผลักดันให้เกิดการสร้างนวัตกรรมภายในสถานศึกษาด้วยการเล็งเห็นคุณค่าของนวัตกรรมเป็นสำคัญและต้องมีบุคลากรที่จะทำหน้าที่ตามบทบาทต่างๆ ภายใต้กระบวนการนวัตกรรมเพื่อการบริหารสถานศึกษา เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารจัดการ ซึ่งการนำไปใช้จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยและบริบทต่างๆอีกหลายประการ ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากร ทีมงานต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมในการบริหารที่นำมาใช้สามารถปฏิบัติได้ ถ่ายทอดเป็น และองค์กรหรือสถานศึกษาต้องมีความพร้อมในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในการรองรับนวัตกรรมเพื่อการบริหารสถานศึกษาต่อไป

3. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในที่ทำงานที่เอื้อต่อกระบวนการแห่งการสร้างสรรค์โดยที่การตกแต่งและการวางแผนผังสำนักงาน (Lay out) แบบเห็นหน้าเห็นตากันและพบปะกัน (Interactive) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้บุคลากรมีการสื่อสารพูดคุย สร้างความไว้วางใจและนำสู่การแลกเปลี่ยนเพื่อการต่อยอดแนวคิดใหม่ๆ

4. ผู้บริหารต้องสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้(Learning Organization) รวมถึงมีระบบบริหารการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านการการวางแผน

กำลังคน ระบบค่าตอบแทน ระบบการประเมินผลการทำงาน ระบบแรงงานสัมพันธ์ ระบบการให้รางวัล ความปลอดภัยในการทำงาน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาดำเนินไปได้ด้วยดี โดยที่การพัฒนานั้นจะนำมาซึ่งทัศนคติที่ดี การยอมรับและความพร้อมที่จะปรับตัวเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถดำเนินการตามภารกิจต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นองค์กรใดก็ตามที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพย่อมเป็นผู้ที่ได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน

สรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ผู้นำทางวิชาการหรือผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการและร่วมมือกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นการการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ตามบริบทและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมตามจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป้าหมายการเรียนรู้ได้มุ่งเป้าไปที่ผลสัมฤทธิ์ของตัวผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการในการร่วมมือกับคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน ปรับปรุง พัฒนา ส่งเสริมงานวิชาการ ทำให้การจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มี 6 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารมีความรอบรู้เกี่ยวกับหลักสูตร กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการทำหลักสูตร กำกับ ติดตาม ปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอน

2. ด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศ กำกับ และติดตามการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ความดูแลช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ตลอดจนวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้สามารถให้เป็นที่ยอมรับแก่ครูได้

3. ด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมาย หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจในการจัดการเรียนรู้ ระบุนโยบายการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สร้างความเข้าใจในการประเมินผลความก้าวหน้า กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน ตั้งมาตรฐานในการเรียนรู้ สร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

4. ด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญของการสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อม และสร้างวัฒนธรรมในสถานศึกษา

เพื่อการเสริมสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี และให้ความสำคัญต่อการสร้างและรักษาสัมพันธภาพของครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลงานกับครู มีการติดตามการปฏิบัติงานของครูเพื่อเป็นการทบทวน ความก้าวหน้าของนักเรียน

5. ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพันธกิจของสถานศึกษาโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้จัดหาแหล่งระดมทรัพยากรเพื่อมาสนับสนุนการใช้การปฏิบัติที่ดีถูกต้องทางการเรียนการสอนและในรูปแบบต่าง ๆ และให้การสนับสนุนการใช้งานข้อมูลในการขับเคลื่อนการเรียนการสอน เพื่อที่ประมวลการจัดประสบการณ์ในการเรียนต่าง ๆ สอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายดังที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

6. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยมีการบริหารจัดการร่วมมือกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ พัฒนาศูนย์การเรียนการสอนตามบริบทและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมตามจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ของตัวผู้เรียนสูงขึ้น เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู

ความหมายของการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู

พระปิฎก โภสธ และพระมหาคำพันธ์ ฐนฺชโย (แสนยโยธิน) (2562 : 205-206) กล่าวว่า ความสำคัญกัลยาณมิตรธรรมของครูในด้านความดีหรือคุณธรรมซึ่งสามารถโน้มน้าวจิตใจความรู้สึกนึกคิดของศิษย์ให้คล้อยตามหรือปฏิบัติตามคำแนะนำสั่งสอนของครูเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีนำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ในอนาคต ซึ่งส่วนของหลักกัลยาณมิตรธรรมจะเน้นให้ความสำคัญของครูในด้านความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเรียนแก่ศิษย์ มากกว่าการยกระดับจิตวิญญาณของนักเรียนแต่โดยรวมก็ยอมรับว่าครูเป็นฐานะหนึ่งของบุคคลที่สังคมคาดหวังว่าจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณค่าของมนุษย์ครูจึงเป็นวิชาชีพหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคม เป็นผู้ชี้แนะทางปัญญาเป็นผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับประเทศชาติ สังคมจึงยกย่องครูให้มีฐานะพิเศษ เรียกได้ว่าเป็นวิชาชีพหนึ่งที่สังคมยอมรับ

พระอริการบุญยืน กนฺตวนฺโณ และพระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร (2561 : 195) กล่าวว่า กัลยาณมิตรตามหลักพุทธปรัชญา หมายถึง ครูที่มีไมตรีต่อศิษย์จะมีความเอื้อเอื้อและเมตตาใจเอื้อเอื้อโดยเนื้อแท้ของความเป็นครูอยู่ที่ความเมตตาใจความหวังดีปรารถนาดีต่อศิษย์ เป็นบุคคลที่มีความพร้อมแห่งหลักกัลยาณมิตรคุณงามความดี เป็นผู้หลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่ควรประพฤติปฏิบัติ

และเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกาย วาจา และจิตใจในการพัฒนาศักยภาพชีวิตและกระทำตนเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมแห่งการเคารพ รวมทั้งเป็นผู้สร้างสรรค์ประโยชน์คุณธรรมความดีงามต่าง ๆ ให้แก่บุคคลรอบข้างด้วยความเข้าใจจนถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาไปสู่ประโยชน์โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนตลอดจนถึงการพัฒนาตนให้มีความเจริญในชีวิตปัจจุบัน

ประทีป พีชทองกลาง (2561 : 22) กล่าวว่า หลักกัลยาณมิตรธรรมของครูลักษณะวิชาชีพที่ดีของครู ครูที่ดีต้องมีถ่ายทอดความรู้ด้านการเรียนแก่ผู้เรียน และมีการค้นคว้า หาความรู้ และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันอยู่เสมอ สามารถสอนศิษย์ในการใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมได้ดี มีเทคนิคในการโน้มน้าวจิตใจของผู้เรียนและสามารถประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้ไม่เพียงแต่พูดอย่างเดียว ยังมีสุขภาพดี รู้จักป้องกันโรคติดต่อ งดเว้นสิ่งเสพติด ทั้งปวง ไม่เสเพล และรู้จักรักษาอารมณ์ให้มั่นคง ประพฤติดี มีความซื่อสัตย์เที่ยงธรรม มีเมตตา ขยัน อดทน และมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย มีเหตุผล กล่าวพูดกล้าทำ กล้าเผชิญกับความจริง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2558 : 15) กล่าวว่า คำว่า “กัลยาณมิตร” แปลความหมายคำ “กัลยาณ” ว่า หมายถึง คุณงามความดี และ “มิตร” หมายถึง เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเพื่อนอย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี มีสิ่งดี ๆ ให้กันด้วยความจริงใจ ดังนั้น กัลยาณมิตร จึงมีความหมายว่าในทำนองเดียวกันของครูที่ดีก็ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรธรรมที่ดีต่อนักเรียน เพราะครู เป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี ให้ความรู้ ให้ได้เรียนรู้ และพัฒนาไปในทางที่เหมาะสมและเต็มตามศักยภาพ ให้การยกย่องชื่นชมเมื่อศิษย์ทำในสิ่งที่ดีรวมทั้งให้การปกป้อง และป้องกันไม่ให้ศิษย์หลงผิดคิดในทางไม่ดีดังนั้น ถ้าหากครูหรือผู้ที่จะไปทำหน้าที่ครูได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสูงแล้ว ก็มั่นใจได้ว่านักเรียนจะมีผู้แนะนำที่ดี และหากนักเรียนมีปัญหา ไม่ว่าจะปัญหาเล็กหรือปัญหาใหญ่ก็กล้าที่จะเข้าไปปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากครูซึ่งจะส่งผลให้การแก้ปัญหาเป็นไปในทางที่เหมาะสม

พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ) (2529 : 92-94) กล่าวว่า ครู หมายถึง ผู้อบรมและสั่งสอนศิษย์ หรือ โดยที่ครูมีหน้าที่ถ่ายทอดวิชาความรู้การต่าง ๆ ให้แก่ลูกศิษย์ ซึ่งมีผู้กล่าวว่ามาจากคำว่า ครู (คะ-รุ) ที่แปลว่า “หนัก” หมายถึง บทบาทของครูอีกมุมหนึ่งถือว่าเป็นผู้จุดประทีปแห่งปัญญาไว้ในดวงจิตของศิษย์ทุกคน เป็นประทีปแห่งปัญญาที่ส่องสว่างไม่มีวันจบสิ้น แสงประทีปนั้นก็คือปัญญาที่บังเกิดแก่ศิษย์ เพื่อนำความรู้ไปปฏิบัติถ่ายทอดต่อไปเป็นรุ่นต่อรุ่นอย่างไม่มีที่สิ้นสุดหรือเรียกว่าเป็นมรดกทางปัญญาที่ไขความมืดให้สว่าง

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า ความหมายของหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู คือ ครูเป็นเสมือนผู้ให้ในด้านความรู้ ความประพฤติและอารมณ์ที่ดี ที่สามารถชี้แนะ

และคอยแนะนำ ศิษย์ให้สามารถพัฒนาตนเองไปในทางที่ดี ที่ถูกต้องและเหมาะสมในทุก ๆ ด้านเนื่องจากครูเคยมีประสบการณ์โดยตรงหรืออาจจะเป็นประสบการณ์ในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ครูสามารถที่จะให้คำแนะนำได้อย่างถูกต้อง และเป็นไปด้วยความรัก ความจริงใจ บรรณาคดี เมื่อผู้เรียนมีกัลยาณมิตรที่ดีแล้ว ก็ทำให้เริ่มมีความเข้าใจหรือเห็นทางการฝึกปฏิบัติเพื่อนำไปสู่แนวทางที่ถูกต้อง ถ้าไม่มีกัลยาณมิตรก็จะไม่มีครูที่คอยแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ทำให้มีโอกาสดำเนินชีวิตผิดพลาด ทำให้เกิดความรู้สึกรออุ้งใจแก่ศิษย์

ความสำคัญของการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู

นักวิชาการได้ให้กล่าวถึงความสำคัญของการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูไว้ดังนี้

พระมหาอุดร อุดตโร (มากดี) และพระครูใบฎีกาณทล เขมโก (ชูโตศรี) (2563 : 8)

กล่าวว่า ความสำคัญของการมีกัลยาณมิตรธรรมของครู หมายถึงคุณลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของศิษย์พบว่าลักษณะของครูที่ศิษย์ชอบมากนั้น ได้แก่ แต่งกายเรียบร้อย พุดจาสุภาพอ่อนโยน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีคุณวุฒิสูง พุดจริงทำจริงให้เสรีภาพในการแสดงออกความคิดเห็น ด้วยรักและเมตตา ศิษย์ ใจดี สุขุมเยือกเย็นมีอารมณ์แจ่มใส ร่าเริงอยู่เสมอ เข้มงวดต่อความประพฤติของนักเรียนและลงโทษแต่พอสมควร ขยันขันแข็งและอดทนช่วยเหลือศิษย์ได้ในคราวจำเป็น ส่งเสริมให้ศิษย์รู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีความยุติธรรม วางตัวได้เหมาะสม ส่วนลักษณะของครูที่ศิษย์ชอบน้อยที่สุด ได้แก่ ชอบดุด่าและลงโทษไม่มีเหตุผล สอนคลุมเครือเข้าใจยาก ชอบใช้อารมณ์ กิริยาวาจาส่อเสียด ชอบข่มขู่ บังคับเลือกที่รักมักที่ชัง ไม่มีความรู้ที่จะสอน แต่งกายไม่สุภาพใช้สื่อนุเคราะห์ ถือตัวมากเกินไป ชอบพูดถากถางเยาะเย้ยไม่ตรงต่อเวลา เปิดเผยความลับของศิษย์

ยุทธนา พูนเกิดมะเร็ง และพระสิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์ (2563 : 205) กล่าวว่า ความสำคัญของการมีกัลยาณมิตรธรรมของครู หมายถึง คุณสมบัติของความเป็นครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาชีวิต ให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณธรรม ทำหน้าที่ช่วยเหลือ ส่งสอน แนะนำชี้แจง สนับสนุน ช่วยบอกช่องทาง ให้ศิษย์ประพฤติปฏิบัติดี เมื่อศิษย์ได้ไปหา ปรีक्षा ขอคำแนะนำเข้าใกล้ ตลอดจนจนศึกษาแนวทาง มีการยอมรับนับถือซึ่งกันและกันแล้วในการคิดและการแสดงพฤติกรรมที่ติงามถูกต้องด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

พระอธิการบุญยืน กนตวณ โณ และพระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร (2561 : 196) กล่าวว่า ความสำคัญของหลักกัลยาณมิตร ครูสามารถฝึกตนเองให้ชำนาญในการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้ไปสู่การพัฒนาตนเองเข้าถึงหลักกัลยาณมิตรได้อย่างแท้จริงในระดับต่าง ๆ อันจะมีคุณงามความดีถึงที่ครูนั้นจะถือประพฤติปฏิบัติเข้าถึงได้อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ทั้งกับตัวครูเอง และผู้เรียน ทั้งในการคบหาในมิติสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้เข้าถึงประโยชน์สุข

ในระดับอันสมควรแก่ตนจนพัฒนาไปสู่ประโยชน์ของความสำราญขั้นสูงสุดจะเห็นว่า กัลยาณมิตรธรรมนั้นสำคัญต่อการดำรงชีวิตและพัฒนาศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์อย่างยิ่ง ครูไม่ควรหยุดอยู่ที่ในการแสวงหาสิ่งใหม่เพื่อมาปรับใช้โดยพึงพาของผู้นำเป็นกัลยาณมิตรในระดับที่ ครูต้องการเพียงอย่างเดียว แม้เมื่อพบแล้วก็ไม่ควรติดยึดอยู่ที่ตัวบุคคลจนล้มการพัฒนาตนเอง แม้การแสวงหากัลยาณมิตรธรรมยังไม่เป็นที่พอใจแก่ครู ถ้าครูได้เข้าใจถึงสัจธรรมแห่งความเป็น กัลยาณมิตรธรรมแล้ว ครูก็ควรพัฒนาตนและพัฒนาศิษย์เพื่อเป็นกัลยาณมิตรเสียเองในระดับที่ครูมี ความสามารถเพื่อการไม่พลาดเป้าในการเข้าถึงจุดมุ่งหมายที่พึงปรารถนาครูจะเป็นผู้นำ อันประเสริฐตามหลักพุทธปรัชญาในโอกาสต่อไป

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า ความสำคัญของหลักกัลยาณมิตรของ ครู หมายถึง ถ้าหากครูที่ปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ส่งผลดีจะไม่มีที่สิ้นสุดแก่ศิษย์ แต่หาก ว่าครูประพฤติชั่วก็ย่อมมีโทษอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะในเรื่องการฝึกรบด้านคุณธรรมและ จริยธรรมนั้น เป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครูบาอาจารย์ นอกเหนือจากการให้ความรู้ทาง วิชาการในทุกวิชาครูที่ดั้นนั้น นอกจากจะต้องรักเอ็นดู และเห็นใจ อุทิศตนเองให้แก่การสอนแล้ว ต้องรู้จักเสริมสร้างจุดเด่นและแก้ปัญหาคุด้อยเพื่อให้กับศิษย์ได้ตระหนักในความสำคัญของ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมความสำนึกในหน้าที่ต้องให้ศิษย์มีแนวทางการปฏิบัติตนและ หลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง ทั้งนี้ครูเองก็ต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาจนบรรลุถึง ความเป็นเลิศทั้งวิชาการและทางการสอน และให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์อย่างเคร่งครัดเพื่อศิษย์จะ ได้มีความเชื่อถือศรัทธาและประพฤติปฏิบัติตามด้วยความรักเมตตา

องค์ประกอบของการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู

นักวิชาการได้ให้กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูไว้ดังนี้

วิทยา ทองดี และคณะ (2562 : 196-197) กล่าวว่า ควรเป็นผู้มีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู ประกอบด้วย

1. ปิโย หมายถึง ครูที่กระทำตนเป็นที่รักของศิษย์ ในการที่นำหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู มาเป็นข้อปฏิบัติเพื่อเป็นที่รักต่อศิษย์ได้ก็ควรตั้งตนเองอยู่ในพรหมวิหาร 4
2. ครู หมายถึง การเป็นครูที่ดีมีความหนักแน่นมั่นคงทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคง ที่จะดำรงตนอยู่ในความดีไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของกิเลสตัณหาและความหนักแน่น ในด้านของความรอบรู้ธรรมที่จะช่วยให้ครูมีคุณสมบัติดังกล่าวคือพละ 5
3. ภาวนิโย หมายถึง การที่ครูได้รับการยกย่องจากศิษย์แสดงว่าเป็นผู้มีความประพฤติดี และต้องรู้จักเสริมจุดเด่นและแก้จุดด้อยให้สิทธิ์ได้ตระหนักในความสำคัญของคุณธรรมและ จริยธรรมความสำนึกในหน้าที่ต้องให้ศิษย์มีแนวทางในการปฏิบัติตน

4. วุดตา จ หมายถึง เป็นครุมีมานะในการดักเตือนสอนเพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนดีคือใช้ความรู้ความสามารถไปในทางสุจริตเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ ลักษณะการสอนในแง่ของพุทธศาสนา

5. วจนกษ โม หมายถึง ครูเป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำโดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้งการอดทน ต่อเป็นมรรยาท ส่วนกาย และวาจาที่ไม่เรียบร้อยจากสิ่งรอบข้างได้ดั้นเป็นสัญลักษณ์ของความไม่ย่อท้อหวั่นไหว

6. คมฺภิรณฺจ กถิ กตฺตา หมายถึง ครูสามารถอธิบายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่ศิษย์เพื่อการเข้าใจได้ การตีความในวิชาการนั้นๆ ให้ละเอียดลึกซึ้งง่ายแก่การเข้าใจเพราะวิชาการต่าง ๆ ที่ครูนำมาสอนนั้นล้วนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อนครูจะต้องมีวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องยากๆ ได้โดยง่าย

7. โน จฏฺฐานน นิโยชเย หมายถึง การที่ครูรู้จักและให้คำแนะนำศิษย์ไปในทางถูกที่ควร หมายถึง ไม่นำไปในทางที่เสียหายหรือชักชวนสิ่งใดเป็นความเสื่อมโทรมทางจิต จะไม่ชักนำศิษย์ไปทางนั้น ในขณะที่เดียวกันครูต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอบายมุขทั้งปวง

ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังสี และคณะ (2561 : 50-51) กล่าวว่า มีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครุมีความเป็นประชาธิปไตย ที่สำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังความรู้ ความคิดและจิตใจ ให้แก่ศิษย์ เพื่อที่จะได้เติบโตเป็นพลเมืองดีและมีประสิทธิภาพ ครูจึงต้องนำหลักกัลยาณมิตรธรรมเป็นหลักมาปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจาใจ เป็นกัลยาณมิตรของศิษย์และสำนักอยู่เสมอว่าเป็นครูต้องเป็นต้นแบบของผู้เรียนทุกเรื่องเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป หลักกัลยาณมิตรสำคัญของครุควรยึดถือเป็นแบบ ประกอบด้วย

1. ปิโย นารัก เข้าถึงจิตใจ หมายถึง ครูหล่อหลอมศิษย์ให้มีแนวคิดและพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยครุผู้สอน จำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เป็น "นักประชาธิปไตย" เสียก่อน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจา และใจ อันจะช่วยให้การปลูกฝังแนวคิดและวิธีปฏิบัติแบบประชาธิปไตย

2. ครุ หมายถึง ครูที่น่าเคารพให้แก่ศิษย์มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ คือ มีแนวทางการปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องมีการศึกษาดี มองการไกล วิสัยทัศน์ดี มีจิตใจหนักแน่น เป็นแบบอย่างที่ดี

3. ภาวนิโย หมายถึง นำเจริญใจ มีความรู้จริง คือ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ได้ มีความประพฤติดีงาม ศิษย์ก็เกิดความรู้สึกรักที่เรียกว่า จรรโลงใจ มีกำลังใจเห็นเป็นแบบอย่างอยากจะทำตาม ก็ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต รู้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

4. วตุตา จ หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักพูดชี้แจงให้เข้าใจ คือ ครูจะต้องพูดเป็น รู้จักชี้แจงแสดงเหตุผลต่างๆ ให้ศิษย์เข้าใจ ครูเป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำอบรมบ่มนิสัย และเป็น ที่ปรึกษาที่ดี สามารถอธิบายและชี้แจงปัญหาต่างๆ ของผู้เรียน ได้อย่างลึกซึ้ง อาจกล่าวได้ว่าเป็น คนเคารพนับถือระเบียบแบบแผนในการแต่งกาย ที่มีระเบียบตั้งแต่ศีรษะถึงเท้า

5. วจนกข โม หมายถึง ครูต้องอดทนต่อถ้อยคำ และพร้อมรับฟังคำปรึกษาของศิษย์ อดทน ต่อสถานการณ์ต่างๆ เช่น คำพูดบุคคลอื่น ที่มากระทบจิตใจ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนที่ทำให้ คำแนะนำ ว่ากล่าวคำสอน แนะนำนั้น แม้จะเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อศิษย์

6. คมภิรณจ กถิ กตดา หมายถึง ครูสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจและให้ เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ไป เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างเลิศ คือ ครูเป็นผู้จัด กระบวนการให้เกิดการเรียนรู้ได้จริงในสิ่งที่สอนกับแก่ศิษย์ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อย่าง สำเร็จด้วยตนเองแล้วจึงสอนเรื่องแนะนำศิษย์อย่างใดก็ควรดำรงตนตามหลักธรรมนั้น ด้วยคุณสมบัติของกัลยาณมิตรที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะ เป็นคุณสมบัติพื้นฐาน คุณสมบัติ ด้านวิชา และที่เป็นประโยชน์แก่ศิษย์

7. โน จฏฐาเน นิโยชเย หมายถึง ครูไม่แนะนำ หรือชักจูงศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย เพราะอิทธิพลของครูบาอาจารย์ที่มีต่อเด็กนั้น ล้ำลึกและครูอาจารย์เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสร้าง ประเทศชาติ ครูเป็นผู้นำของเด็กๆ เป็นผู้ที่เด็กมองด้วยความเคารพพอใจเลื่อมใสขอให้วางตนให้ เหมาะแก่ความเป็นครูอย่างแท้จริง ต้องเป็นคนที่มีบริสุทธิ์ผุดผ่องด้วยกาย วาจา และใจ เป็นครู อยู่ทุกหนทุกแห่ง จงช่วยกันกระทำความดีให้เด็กเห็นเป็นแบบอย่างที่ดี

พระครูพิบูลกิจจารักษ์ และพระมหาอดิเดช สติวโร (2561 : 106) กล่าวว่า กัลยาณมิตร ธรรมของครู ประกอบด้วย องค์ธรรม 7 ประการ เป็นองค์ประกอบคุณของกัลยาณมิตรธรรมซึ่งเป็น คุณสมบัติของมิตรดีหรือศิษย์ที่ดี ประกอบไปด้วย

1. ปิโย (ครูเป็นที่รักเป็นที่พอใจ) หมายความว่า บุคคลใดที่เป็นครูนั้นจะต้องเป็นผู้ที่น่ารัก ศิษย์ได้พบเห็นแล้วอยากเข้าไปพบ สบายใจเมื่อได้พบปะกับครูผู้นั้น

2. ครุ (ครูเป็นที่เคารพ) หมายความว่า บุคคลที่เป็นครูนั้นต้องเป็นผู้ประพฤติตนเหมาะสม แก่ฐานะของความเป็นครู กระทำตนเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ทั้งพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ

3. ภาวนิโย (ครูเป็นที่น่ายกย่อง) หมายความว่ากระทำตนให้เป็นที่เจริญน่ายกย่องของศิษย์ และบุคคลทั่วไป มีความรู้และภูมิปัญญาอย่างแท้จริง มีคุณธรรมควรแก่การกราบไหว้บูชาของศิษย์ เสมอ เปิดรับความรู้ใหม่ ๆ เชื้อกฏแห่งกรรม เป็นผู้รักชาติ สามารถควบคุมจิตด้วยสมาธิ

4. วตุตา จ (ครูเป็นนักพูดที่ดี) หมายความว่า ครูต้องกระทำตนให้เป็นผู้ที่เคารพ กฎระเบียบ มีระเบียบแบบแผน ขณะเดียวกันก็อบรมตักเตือนศิษย์ให้เป็นผู้มีระเบียบ

5. วจนกษโม (ครูเป็นผู้คัดค้านต่อถ้อยคำ) หมายความว่า ครูจะต้องอดทนต่อคำพูดของศิษย์ ที่มากระทบความรู้สึกครูต้องพร้อมรับฟังข้อซักถามให้คำปรึกษาหารือ แนะนำ ไม่เบียด ไม่ฉุนเฉียว

6. คมภีรณจ กถ กตุตา (ครูเป็นผู้ชี้แจงเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ) หมายความว่า ครูจะต้องมีความสามารถในการสอน ใช้คำพูดในการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างแจ่มแจ้ง มีความรอบรู้ในเรื่องที่จะพูด

7. โน จฏฐาเน นิโยชเย (ครูไม่เป็นผู้ชักนำไปในทางเสื่อมเสีย) หมายความว่า ไม่ชักนำศิษย์ ไปในทางที่ต่ำทรามใด ๆ สิ่งใดเป็นความเสื่อมโทรมทางจิต จะไม่ชักนำศิษย์ไปทางนั้น ในขณะที่เดียวกันครูต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอบายมุขทั้งปวง

จัน ทิรา จัน ฝอง และเทียมจัน ทร พานิชย์ผลิน ไชย (2560 : 103-104) กล่าวว่า องค์ประกอบของการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู ควรยึดถือในการปฏิบัติหน้าที่ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย

1. ปิโย (ความน่ารัก) หมายถึง ครูต้องเป็นผู้ให้ความคุ้นเคยและใกล้ชิดแก่ศิษย์เพื่อให้ ศิษย์มีความสบายใจและกล้าที่จะเข้าไปปรึกษาหารือได้ทุกเรื่อง

2. ครุ (น่าเคารพ) หมายถึง ครูจะต้องดูแลและปกครองศิษย์ ให้ศิษย์มีความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และรู้สึกปลอดภัย

3. กวานิโย (นายกอง) หมายถึง ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ เป็นผู้ที่ฝึกอบรม และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

4. วตุตา จ (รู้จักพูดให้ได้ผล) หมายถึง ครูต้องรู้จักพูดให้ศิษย์เข้าใจง่ายได้ตรงประเด็น ตามเป้าหมายที่วางไว้

5. วจนกษโม (อดทนต่อถ้อยคำ) หมายถึง ครูต้องพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาในทุกๆ เรื่อง

6. คมภีรณจ กถ กตุตา (แถลงเรื่องลึกๆได้) หมายถึง ครูต้องสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยาก ซับซ้อนให้ศิษย์เข้าใจได้ง่าย

7. โน จฏฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำไปในเรื่องเหลวไหล) หมายถึง ครูไม่ชักจูงศิษย์ ไปในทางที่ไม่ดี

พระมหาอุดร อุดตโร (มากดี) (2560 : 316-317) กล่าวว่า องค์ประกอบของการมี หลักกัลยาณมิตรธรรมของครูการแสดงพฤติกรรมออกในทางที่ดีเป็นผลมาจากสภาวะจิตใจ ที่บริสุทธิ์และความนับถือที่ถูกต้องบุคคลที่มีความรักและเมตตาต่อแสดงพฤติกรรมออก ด้วยความหวังดีในอันที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลอื่นมีความสุขภาพไตร่ตรองถึงผลแล้ว จึงแสดงพฤติกรรมออกอย่างจริงใจ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นประกอบด้วย

1. ปิโย หมายถึง น่ารัก มีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู ต้องกระทำตนให้เป็นคนน่ารัก แก่ศิษย์ คือ ต้องเป็นผู้มีเมตตา ศิษย์ไปมากกว่ารักตนเอง มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความไว้วางใจกันต่อศิษย์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดมีความสบายใจและกล้าที่จะเข้าไปขอคำแนะนำหรือเรื่องต่าง ๆ พุดจาอ่อนหวาน เอาใจใส่ได้ตลอดเวลา

2. ครู หมายถึง นำเคารพ หมายถึง มีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูจะต้องดูแลและช่วยเหลือทำให้ศิษย์มีความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และรู้สึกปลอดภัย ต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ศิษย์มีเหตุมีผล และเป็นคนใจคอหนักแน่นไม่เจ้าอารมณ์ เป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ในทุก ๆ เรื่อง

3. ภาวนีโย หมายถึง นำเจริญใจ นำยกย่องในฐานะผู้ทรงคุณ หมายถึง มีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการอย่างแท้จริง ยังสนใจหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งเป็นผู้ที่ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ครูจะต้องฝึกตนให้เชี่ยวชาญในวิชาการ และให้มีสมรรถภาพในการทำงานอยู่เสมอ แนะนำแนวทางที่ถูกให้แก่ศิษย์

4. วตุตา จ หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ หมายถึง มีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูจะต้องรู้จักพูดให้ศิษย์มีความเชื่อถือนในสิ่งที่ครูถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ พูดในสิ่งที่ถูกต้องไม่บิดเบือนและจะต้องรู้จักพูดด้วยความสนุกสนานเหมาะสมตามกาลเทศะ

5. วจนกฺขโม หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำ หมายถึง มีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูต้องพร้อมที่จะรับฟัง คำปรึกษาการซักถาม และขอคำแนะนำได้โดยไม่หงุดหงิดง่าย และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ต้องอดทน ต่อสิ่งที่มากระทบ โดยเฉพาะฉะนั้นครูจะรำคาญศิษย์ไม่ได้ เบื่อศิษย์ไม่ได้

6. คมฺภีรญฺจ กถํ กตุตา หมายถึง แดงเรื่องลึกล้ำได้ มีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจได้ง่ายและช่วยให้ศิษย์สามารถเรียนรู้เรื่องราวได้อย่างเข้าใจมากขึ้นและถูกต้องแม่นยำ

7. โน จฏฐานเ น โยชเย หมายถึง ไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล มีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางที่ไม่เสียชื่อเสียงทั้งทางใจและทางกายไม่ควรชักนำไปในทางที่เสีย ครูไม่ควรประพฤติสิ่งที่ตำราไม่ให้เด็กเห็นครูควรเลี้ยงอบายมุข และครูควรอบรมให้ศิษย์ของตน ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาหลักกัลยาณมิตรธรรม

รติตา ธรรมสาโรรัชต์ (2559 : 62) กล่าวว่า ครูควรเป็นผู้มีองค์ประกอบของการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ คือ

1. ปิโย น่ารัก คือการทำตนเองเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลรอบข้างการที่ครูจะเป็นที่รักแก่ศิษย์ได้

2. ครู น่าเคารพ คือการเป็นบุคคลที่มีความหนักและมุ่งมั่น ทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคง ที่จะดำรงตนอยู่ใน ความดีไม่อ่อนหวั่นไหวง่ายไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา

3. กวานิโย นายก่อง การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพต่อศิษย์

4. วตุตา จ เป็นผู้มีความสามารถในการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนดี คือใช้ความรู้ ความสามารถไปในทางสุจริต เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้

5. วจนกฺขโม อดทนต่อถ้อยคำ คือ เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำโดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้ง การอดทนต่อกริยา วาจาอันก้าวร้าวรุนแรงของ ผู้อื่นได้นั้น เป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็งพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา คำซักถาม

6. คมฺภีรญจ กถิ กตุตา สามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้ การตีความในวิชาการนั้น ๆ ให้ละเอียดลึกซึ้งง่ายแก่การเข้าใจ เพราะวิชาการต่าง ๆ ที่ครูนำมาสอนนั้นล้วนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อน ครูจะต้องมีวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องยาก ๆ ได้โดยง่าย

7. โน จฏฐาน นโยชเย การที่ครูรู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกที่ควรหมายถึงไม่นำศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือชักชวนไปสู่อบายมุข เช่น ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนันเที่ยวสถานเริงรมย์ต่าง ๆ วิธีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกที่ควร

อุบล เลี้ยววาริณ (2556 : 8) กล่าวว่า หลักกัลยาณมิตรธรรมของครูมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่บุคคล โดยครูจะใช้กระบวนการเรียนการสอนในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ รู้จักพัฒนาตนเองตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองและท้องถิ่นรวมถึงปัญหาของประเทศชาติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ ครูมีหลักกัลยาณมิตรธรรมในการใช้กระบวนการทางการศึกษาเพื่อมากิจกรรมส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกผู้เรียนให้เคารพกฎหมาย กตिका เห็นประโยชน์และคุณค่าเพื่อช่วยนักเรียนมีความรู้ช่วยฝึกฝนให้มีทักษะการทำงาน ในวิชาเฉพาะด้านเพื่อการประกอบอาชีพสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เสริมสร้างและพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณสมบัติที่ดี เช่น ขยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ พึ่งตนเองมีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเองและเพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีในสังคม

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า การนำหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูมาประยุกต์ใช้ในจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่สถานศึกษาดังไว้ใน การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับภาวะผู้นำทางวิชาการก็ได้นำหลักกัลยาณมิตรธรรมนั้น

เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพ และเกิดผลสำเร็จ และการบริหารสถานศึกษาที่ดีจะเริ่มต้นที่การมีหลักกัลยาณมิตรธรรม ซึ่งเป็นครูชี้แนะในหลักการ และแนวทาง ที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในการทำงานร่วมผู้เรียนและเกิดการเรียนรู้ช่วยชี้แนะ บอกกล่าว แม้จะไม่แสดงออกมาด้วยคำพูดในการทำเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน ถือว่าเป็นกัลยาณมิตรธรรมของครูที่สมบูรณ์ เพราะคำว่ามิตรที่ดีหรือศิษย์ที่ดีนั้นต้องแนะนำในสิ่งที่ดีงาม และชักชวนกระทำในสิ่งที่มีประโยชน์ หลักธรรมนี้เปรียบเสมือนเครื่องจักรโรงสังคัม ซึ่งเป็นหลักกัลยาณมิตรธรรมที่ครูจึงต้องมีความรักและเมตตาต่อศิษย์อยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นผลให้พฤติกรรมที่ครูแสดงออกต่อศิษย์เป็นไปในทางสุภาพ เอื้ออาทร ส่งผลดีต่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นภายในสถานศึกษา เนื่องจากนี้เป็นหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูที่สร้างความสงบสุขสามัคคีสร้างความเกื้อกูลกันและเชื่อมสัมพันธ์กันของลูกศิษย์ ดังนั้นการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยนำหลักธรรมนี้มาใช้มาประยุกต์ในบริบทของสถานศึกษา

การมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู

นักวิชาการได้ให้กล่าวถึงการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูและยังนำหลักธรรมนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความสำเร็จของสถานศึกษา ไว้ดังนี้

หม่อมทองชัย และคณะ (2564 : 19-22) กล่าวว่า การมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู หมายถึง ครูนำหลักกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้ามาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำความเข้าใจความหมายของกัลยาณมิตร และภาวะผู้นำแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้าอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนก่อนเป็นเบื้องต้นกัลยาณมิตรตามความหมายแนวพุทธ มิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีในความหมายสามัญเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลที่เป็นสัตบุรุษ หรือเป็นบัณฑิตที่เปี่ยมพร้อมด้วยกัลยาณมิตรธรรม และสัจปุริสธรรม ซึ่งเพียบพร้อมด้วยภูมิรู้และภูมิธรรมที่พร้อมจะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ช่วยบอกทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นได้เดินไปตามมรรคาแห่งการฝึกฝนธรรมปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้อง ชัดเจน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกพระองค์ว่าเป็นกัลยาณมิตรผู้นำหมู่วมวลมนุษย์ให้พ้นจากทุกข์ด้วยการเป็นผู้ชี้ทางให้มวลมนุษย์ได้เดินทางไปสู่จุดมุ่งหมายคือเข้าสู่นิพพาน ซึ่งพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง โดยทางที่พระพุทธเจ้าทรงบอกให้เดินเป็นทางที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและทดลองเดินตามทางดังกล่าวจนเข้าสู่นิพพาน พ้นจากความทุกข์ได้จริงมาแล้ว ดังนั้น ถ้าจะเป็นผู้นำในฐานะกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้า เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติของกัลยาณมิตรให้ครบถ้วนก่อน คือ การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนที่มีความรอบรู้ และความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนจนมีความพร้อมที่จะแนะนำ ชี้แจง หรือชี้ทางให้แก่ครูเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและ

สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการเรียนการสอนแก่ครู เพื่อให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพตามคำแนะนำ ชี้แจง หรือตามแบบอย่างของผู้บริหารสถานศึกษา ต่อจากนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงจะใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการแบบกัลยาณมิตรตามแบบอย่างพระพุทธเจ้ามาใช้ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและความสำเร็จของสถานศึกษา กัลยาณมิตรธรรม เป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำมาประยุกต์ใช้

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม และพระมหาณัฐวุฒิ สงวนงาม (2563 : 80-81) กล่าวว่า การมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู เพื่อให้การทำงานมีคุณภาพและประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย

1) ปิโย ผู้เป็นครูจะต้องทำตัวให้มีความน่ารักชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา ใต้อาม ชวนเข้ามาหา หรือผู้ที่เราคบอยากให้เราคบเราก็คงต่อไป

2) ครู ครูดูน่าเคารพแก่ศิษย์ ในการทำงานร่วมกันนั้น ครูเป็นผู้นำของเด็กๆ ควรทำตนให้เกิดความรู้สึกรอบอุ้มใจ เป็นที่พึ่งใจ และปลอดภัย

3) ภาวนิโย ครูจะต้องทำตนเองให้หน้าเจริญใจ หรือน่ายกย่องแก่ศิษย์ และควรปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาเป็นแบบอย่าง

4) วตุตา จ ในการทำงานร่วมกันกับศิษย์และครูควรรู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

5) วจนกฺขโม ครูจะต้องอดทนอดกลั้นอุปสรรคในทุกด้าน พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว ปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอจะเป็นเรื่องที่ดียิ่ง

6) คมฺภีรณฺจ กถํ กตุตา ครูควรมีการชี้แจงหรือแถลงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้ศิษย์เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7) โน จกฺฐานเณ นิโยชเย ครูจะไม่แนะนำชักจูงศิษย์ในเรื่องเหลวไหล ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสียหรือการไม่ชักศิษย์ไปในทางที่ต่ำทราม สิ่งใดเป็นความเสื่อมโทรมทางใจไม่ควรชักนำไปในทางนั้น ครูไม่ควรประพาดสิ่งต่ำทรามให้เด็กเห็น ครูควรเลี้ยงอบายมุขและครูควรปลูกฝังให้ศิษย์ของตนปฏิบัติตามหลักธรรม

สิริกุล อนุรักษ์ธนากร และสุวิทย์ ภาณุจारी (2563 : 120-122) กล่าวว่า การมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู เพื่อให้การทำงานมีคุณภาพและประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย

1. อดทนต่อถ้อยคำ (วจนกฺขโม) หมายถึง ครูรับฟังปัญหาต่าง ๆ ได้โดยไม่เสียอารมณ์ พร้อมรับฟังคำวิจารณ์ ใส่ใจให้คำปรึกษาตอบข้อรับฟังปัญหาต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นให้เข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริง รู้เข้าใจเหตุผลตามความเป็นจริง

2. รู้จักพูดให้เหตุผล (วตุตา จ) หมายถึง ครูสามารถอธิบายโยใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาเป็นที่ปรึกษาที่ดี รู้จักชี้แจงตอบข้อซักถามของผู้อื่น ให้เข้าใจ ให้คำแนะนำตักเตือน แก่ผู้อื่นได้เสมอ

3. ทำตนน่ายกย่อง (ทาวนีโย) หมายถึง ครูเป็นผู้รอบรู้และก้าวหน้าเทคโนโลยีในหลาย ๆ ด้านมีพฤติกรรม น่ายกย่องเอาเป็นแบบอย่าง เป็นผู้ฝึกฝน ปรับปรุงตนอยู่เสมอ และมีวินัย

4. อธิบายเรื่องล้าลึกได้ (คฺมฺภีรณฺจ กถํ กตุตา) หมายถึง ครูกล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนได้ สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรียนได้ สามารถยกตัวอย่างประกอบการชี้แจงได้

5. ไม่นำเรื่องเหลวไหล (โน จฺกฺฐาน นโยชเย) หมายถึง ครูให้คำแนะนำที่ดีมีประโยชน์ สร้างมิตร และประสานความร่วมมือกับผู้เรียน ส่งเสริมศิษย์ สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานอื่นได้ แนะนำสิ่งสร้างสรรค์

6. มีความน่ารัก (ปิโย) หมายถึง ครูมีความรู้ดี มีวิธีสอนดี มีบุคลิกภาพดี และมีความรักในการทำงานเป็นกระบวนการที่นำมาปรับวิธีการบริหาร ใส่ใจ ประโยชน์สุข จิตใจแก่ศิษย์สามารถสร้างศรัทธาด้วยความมีคุณธรรม บำเพ็ญตนเป็นกัลยาณมิตรในการบริหารเป็นตัวอย่างที่ดีของลักษณะสอนให้รู้ให้ทำ อยู่ให้เป็นเป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่นมีเมตตาธรรม อ่อนโยน อดทน อดกลั้น

7. องค์กรประกอบด้าน เป็นที่น่าเคารพ (ครู) หมายถึง ครูคงหลักเกณฑ์ กฎระเบียบเป็นสำคัญ มีกฎระเบียบการปฏิบัติตามอัตลักษณ์ มีคุณ ธรรม จริยธรรม ในการเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ มีความประพฤติตนสมควรแก่ฐานะทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นใจและเป็นที่ยึดได้

เอมมา อาสนจินดา และวินันทกานต์ รุจิกถี (2559 : 16) ได้กล่าวถึงแบบแผนจรรยาบรรณวิชาชีพครูไว้ 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 จรรยาบรรณต่อตนเอง คือ ครูต้องมีระเบียบวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ ส่วนที่ 2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ คือ ครูต้องรักษา ศรัทธา และชื่อเสียง รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ ส่วนที่ 3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ คือ ครูต้องรักและเมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ สนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ครูต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และอบรมนิสัยที่ถูกต้อง ดึงดูดแก่ศิษย์ และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจาและจิตใจ ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ และครูต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกร้องหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ ส่วนที่ 4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ คือ ครูช่วยเหลือเกื้อกูล ชึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรม สร้างความสามัคคี

ในสถานศึกษา และส่วนที่ 5 จรรยาต่อสังคม คือ ครูพึงปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2558 : 204) กล่าวว่า ครู ถือว่าเป็นกัลยาณมิตรหรือ เหตุปัจจัยภายนอกที่เรียกว่า ปรโตโมหะ ที่มีคุณค่า และสำคัญที่สุดในการแนะนำผู้อื่น รวมทั้งเป็น สิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อชีวิต เพื่อให้ได้รับประโยชน์ทั้งในโลกนี้ โลกหน้า พร้อมทั้งเป็นแบบอย่าง แห่งการเรียนรู้ และพัฒนาอย่างแท้จริง ในการจัดการศึกษาแบบพุทธปัญญานั้น ผู้ที่เป็นครูจะต้องมี ความเข้าใจความหมายและหน้าที่ของครูที่แท้จริงว่า เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่จะนำพาศิษย์ ไปในทิศทางที่ถูกต้องด้วยการพัฒนาจิตให้เกิดสัมมาทิฐิ มีความคิดความเห็นที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่ การคิด พุค และทำในสิ่งที่ถูกต้อง ในบทรนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์บทบาทและ หน้าที่ครูตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 มีรายละเอียด ดังนี้

ดังนั้น การมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู คือ ครูได้เผยแพร่ความรู้ ความดีงามแก่ผู้อื่น ชักจูงให้ผู้อื่นมีความรู้ความเห็นที่ถูกต้อง หรือให้มีศรัทธาที่จะถือเอาเป็นแบบอย่าง โดยการสั่งสอน แนะนำ กระจายความรู้ความเข้าใจด้วยความปรารถนาดี ด้วยความเมตตากรุณา ก่อให้เกิดความรู้ ที่ถูกต้อง ครูจึงควรมีแนวทางการปฏิบัติตนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังนี้

1. ปิโย หมายถึง ครูได้แสดงตนให้เป็นที่รัก มีบุคลิกที่ดูน่ารัก มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส สุขภาพ มีความ เอาใจใส่ เข้าถึงจิตใจสร้างความรู้สึกลึกซึ้งสนิทสนมเป็นกันเอง ใช้วาจาที่ไพเราะ อ่อนหวานต่อศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษา หมั่นอบรมสั่งสอนให้ศิษย์เกิดความรู้ ไม่วางตัวที่ดูหยิ่ง อวดภูมิความรู้ ควรวางตัวให้ศิษย์และเพื่อนร่วมงานสามารถเข้าไปปรึกษา ใดถามได้ และเป็นเพื่อนร่วมทุกข์เมื่อผู้เรียนเพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษามีความทุกข์

2. ครุ หมายถึง ครูได้แสดงตนให้เป็นที่เคารพ มีบุคลิกภาพที่ดูน่าเชื่อถือ เลื่อมใส ศรัทธา มีเหตุผลหนักแน่นไม่เชื่อคนง่าย มีความเสมอต้นเสมอปลาย ยึดถือหลักการและเหตุผลเป็นสำคัญ มีผู้มีความประพฤติสมควรแก่การนำไปเป็นแบบอย่างทำให้ศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหาร สถานศึกษาในทางสร้างสรรค์

3. ภาวนีโย หมายถึง ครูได้แสดงตนให้เป็นที่น่ายกย่อง ครูเป็นผู้ที่มีความรู้และ มีภูมิปัญญาอย่างแท้จริงมีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการอย่างพร้อมสรรพ เป็นผู้นำทาง การศึกษา และเป็นผู้ฝึกฝนและพัฒนาตนอยู่เสมอ เป็นคนที่มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล เปิดใจ รับความรู้ความเข้าใจในสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาเป็นแบบอย่างทำให้ศิษย์ เพื่อนร่วมงานยอมรับ และทำให้ได้รับการยกย่องจากผู้บริหารสถานศึกษา

4. วตุตา จ หมายถึง ครูได้แสดงตนให้เป็นผู้รู้จักเหตุผล คือ ครูจะต้องพูดเป็น รู้จักชี้แจง แสดงเหตุผลต่าง ๆ ให้ศิษย์เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจ รู้จักกาลเทศะ ในการสื่อสาร เป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือน และเป็นທີ່ปรึกษาที่ดีได้ สามารถอธิบายและชี้แจงปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง อาจกล่าวได้ว่าเป็นคนเคารพระเบียบแบบแผน ในการพูด สามารถเป็นเป็นตัวอย่างที่ดีด้านการพูดแก่ศิษย์ รวมถึงด้านบุคลิกภาพของครูเอง ซึ่งจะให้ศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษา มีความเชื่อถือในทุกสิ่งที่ครูได้ถ่ายทอด

5. วจนกขโม หมายถึง ครูได้แสดงตนในการเป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ ครูพร้อมที่จะรับฟัง คำปรึกษาการซักถาม หรือ คำตักเตือน คำวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ มีความอดทนต่อสิ่งที่มากระทบจิตใจ และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ อีกทั้ง สามารถนำคำวิพากษ์วิจารณ์ คำแนะนำ จากศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษา มาปรับประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการแก้ไขจุดบกพร่อง และสามารถพัฒนาตนเองได้

6. คมภิรณจ กถิ กตุตา หมายถึง ครูได้แสดงตนให้เป็นผู้เข้าใจเรื่องวิชาการอย่างลึกซึ้ง ครูสามารถอธิบาย หรือชี้แจงเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย และสามารถสอนให้นักเรียนเรียนรู้ เรื่องราวที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เป็นผู้เข้าใจหลักการสอนวิชาอะไรควรสอนอย่างไรเด็กถึงจะเข้าใจ ของยากต้องทำให้ง่าย ของลึกต้องทำให้ตื้นของไม่เห็น ต้องทำให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง สอนแต่สิ่งที่รู้ แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้ จากง่ายไปหายากจากต่ำไปหาสูง

7. โน จฏฐาเน นิโยชเย หมายถึง ครูได้วางบทบาทตนเองให้เป็น ไม่เป็นผู้แนะนำหรือชักจูงศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย ครูไม่ควรประพฤติดตนให้เป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่ศิษย์ เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารสถานศึกษา และองค์กร โดยครูควรเลี่ยงพฤติกรรมที่จะประพฤติดิฉันต่อจรรยาบรรณของครู คุณธรรม จริยธรรม ควรเป็นผู้ตั้งสอน แนะนำ และปลุกฝังให้ศิษย์ปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม มีความตั้งใจประพฤติปฏิบัติทำหน้าที่ของชาวพุทธที่ดี เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุ เป้าหมายอย่างมีคุณภาพ

บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ของ เขต 1

สภาพทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ของ เขต 1 เป็นองค์กรทางการศึกษาที่ตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 มาตรา 33 วรรคสอง “ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำของสภาการศึกษา มีอำนาจประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา” และประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2560

ข้อ 6 ให้แบ่งส่วนราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คือ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกลเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร กลุ่มบริหารงานการเงิน และสินทรัพย์ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มกฎหมายและคดี หน่วยตรวจสอบภายใน ส่วนเขตพื้นที่บริการมีจำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองระยอง อำเภอบ้านค่าย อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านฉาง และอำเภอนิคมพัฒนา สถานที่ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 1/24 ถนนบางจาก ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 2563-2565 : 2-5)

วิสัยทัศน์

คุณธรรมนำสังคมแห่งการเรียนรู้ คู่คุณภาพผู้เรียนและชีวิตอย่างสมดุล รักษ์ระของ บนวินิประชาคมโลก

1. คุณธรรมนำสังคมแห่งการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการศึกษาที่บูรณาการ เรื่องคุณธรรม จริยธรรมไว้ในหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยี เพื่อการเรียนรู้การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. คุณภาพผู้เรียน หมายถึง การจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด ในหลักสูตรทุกระดับ โดยผู้เรียนมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

3. ชีวิตอย่างสมดุล หมายถึง จัดการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ และทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. รักษ์ระของ หมายถึง การจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงความเป็นระยอง เช่น ภาษาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้และ สิ่งแวดล้อม

5. บนวินิประชาคมโลก หมายถึง จัดการศึกษาโดยการส่งเสริมให้รู้ เข้าใจและสื่อสารภาษา รวมถึงแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ระเบียบกฎหมายที่ควรรู้ สังคม เศรษฐกิจของประเทศ กลุ่มอาเซียน และให้ครอบคลุมถึงพหุมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของทุกประเทศในโลก เรียนรู้ ผลประโยชน์ของรัฐและสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศด้วย

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาที่บูรณาการเรื่องคุณธรรม จริยธรรมไว้ในหลักสูตรและ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. จัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด ในหลักสูตรทุกระดับ โดยผู้เรียนมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติ เป็นไปตามที่กำหนด

3. จัดการศึกษามุ่งให้ผู้เรียน มีองค์ความรู้ และมีทักษะชีวิตตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมถึงการนำศาสตร์ของพระราชามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

4. จัดการศึกษาโดยคำนึงถึงความเป็นระยอง เช่น ภาษาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม

5. จัดการศึกษาโดยการส่งเสริมให้รู้ เข้าใจและสื่อสารภาษา รวมถึง แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ระเบียบกฎหมายที่ควรรู้ สังคมเศรษฐกิจของประเทศ กลุ่ม อาเซียน และให้ครอบคลุมถึง พหุวัฒนธรรม ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมของทุกประเทศในโลก เรียนรู้ผลประโยชน์ของรัฐและสิทธิมนุษยชน ระหว่างประเทศด้วย

6. พัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา

เป้าหมาย

ผู้เรียนมีคุณภาพ มีคุณธรรม รักและภูมิใจในความเป็นระยอง สามารถ ดำรงชีวิต และ อยู่ในสังคมโลกอย่างมีความสุข

เป้าประสงค์การจัดการศึกษาแต่ละระดับ

ระดับปฐมวัย : รักระยอง มองประชาคมโลก

ระดับประถมศึกษา : ภูมิใจในความเป็นระยอง รู้จักประชาคมโลก

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น : รักระยอง อยู่ร่วมกับประชาคมโลก

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ได้ศึกษาวิเคราะห์ถึง สภาพปัญหา เป็นการพิจารณาจุดแข็งและจุดอ่อนของสภาพแวดล้อมด้านบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัด สามารถสรุปผล ได้ ดังนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านบุคลากรในประเด็นที่เป็นจุดแข็ง

1. ข้าราชการครูส่วนใหญ่เอาใจใส่การสอนและดูแลนักเรียน
2. บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์หลากหลาย ส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น
3. บุคลากรในสังกัดได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. บุคลากรส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทเพิ่มขึ้น สามารถส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ
5. บุคลากรในสังกัดได้รับการเพิ่มวิทยฐานะในระดับที่สูงขึ้น
6. ผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญและเอาใจใส่ในการพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างดี ทำให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ของทางราชการ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านบุคลากรในประเด็นที่เป็นจุดอ่อน

1. โรงเรียนขนาดเล็กยังขาดบุคลากรที่ทำให้ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ลดลง
2. บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ
3. การพัฒนาครูไม่ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา
4. ครูมีภาระงานนอกจากการสอนมากเกินไป

สามารถสรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของเขต 1 ประกอบด้วยสถานศึกษาที่อยู่ในการควบคุมดูแล ตั้งแต่การศึกษาระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยมีการจัดส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึงมีคุณภาพทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ เป็นบุคลากรที่มีคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาจริยธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของเขต 1 ได้จัดรูปแบบการบริหารสถานศึกษา โดยยึดแนวทางการบริหารและการจัดการสถานศึกษาเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วยงาน 4 ฝ่ายดังนี้

- 1) การบริหารวิชาการ
- 2) การบริหารงบประมาณ
- 3) การบริหารงานบุคคล
- และ 4) การบริหารทั่วไป

อีกทั้งยังมีการมุ่งเน้นคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู ดังนั้นการบริหารงานบุคคลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของเขต 1 จึงควรนำหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูคือ มิตรแท้ เพื่อนแท้ ที่คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างจริงใจ โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนเป็นมิตรที่หวังดี มีสิ่งดี ๆ จึงนำมาประสานร่วมกับศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารงานนั้น ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้มีผลต่อแนวทางในการศึกษาหลักกัลยาณมิตรธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและนักเรียน เพื่อให้ทราบและหาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับความต้องการของข้าราชการครูและนักเรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

คาวาโซ (Cavazos. 1999 : 98) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา ที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียน Hispanic Majority High Schools ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ คือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง

ในการสนับสนุนการพัฒนา เป้าหมาย การปฏิบัติงานทางวิชาการของนักวิชาการ การกำหนดวัฒนธรรมของโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการมอบอำนาจให้ครูร่วมกันเป็นผู้นำของโรงเรียน

ยามาดา (Yamada. 2000 : 94) ได้ศึกษา ความรับผิดชอบและสมรรถภาพในการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เมืองเฟส โน รัฐแคลิฟอร์เนีย ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนขึ้นอยู่กับ 1) เตรียมการในด้านการศึกษา 2) ประสิทธิภาพในการบริหาร 3) เพศ 4) จำนวนในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียน ส่วนสมรรถภาพของผู้บริหารในการเป็นผู้นำทางวิชาการนั้นขึ้นอยู่กับ 1) เพศ 2) การเตรียมการในด้านการศึกษา 3) ประสิทธิภาพในการบริหาร 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียนในการศึกษายัง พบว่า มหาวิทยาลัยและโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาควรจะได้มีโปรแกรมการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาในขอบข่ายของภาวะผู้นำทางวิชาการซึ่งสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเป็นผู้นำทางวิชาการแก่ครูผู้สอนได้ รวมทั้งสามารถประเมินผลเพื่อช่วยเหลือคณะครูในฐานะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ

มิกี้ (Mickey. 2000 : 153) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการในเรื่องของวิธีการที่ผู้บริหารสถานศึกษาท้องถิ่นใช้ในการเปลี่ยน โครงสร้างการทำงานของครูในสถานศึกษาขนาดกลาง ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการใช้วิธีเชิงระบบในการปรับโครงสร้างการทำงานให้รับรู้ถึงความสำคัญของอำนาจในตำแหน่งหรือบทบาทที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพบว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมกันทำงานเป็นรูปแบบของภาวะผู้นำที่มีความสำเร็จสูงในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างผู้บริหารจะสนับสนุนการสร้างทีมงานและการร่วมมือระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ยังคำนึงถึงความปลอดภัย กฎระเบียบและบรรยากาศในการทำงานผู้บริหารจะช่วยเหลือพัฒนาศักยภาพซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและการเปลี่ยนแปลงต้องใช้เวลามาก ต้องอาศัยการวางแผนและการจัดการที่ดี อาศัยความร่วมมือของครู ผู้บริหารจะเป็นผู้ที่มีความสามารถ ผู้อำนวยการความสะอาดและคอยกระตุ้น รวมทั้งจะต้องเต็มใจละอำนาจและยอมรับบทบาทใหม่จากผู้ร่วมงานหรือครู

งานวิจัยในประเทศ

ชวนะ ทวีอุทิศ (2558 : 196-197) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัศึกษามี 5 องค์ประกอบ คือ การกำหนดควิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้อ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครู และ

การจัดบรรยากาศในสถานศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ ด้านการจัดบรรยากาศของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาครู ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน และด้านการพัฒนานักเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนานักเรียน 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนาและการวัดและประเมินผล 3) ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำมีภาวะผู้นำสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงว่ารูปแบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำมีประสิทธิภาพ

บุญพา พรหมณะ (2559 : 90) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน รองลงมา คือ ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้านการจัดสิ่งจูงใจให้กับครู ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ ด้านการประสานงานการใช้หลักสูตร ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพครู ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอนของครู 2) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ตามประเภทของโรงเรียน พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตามประสบการณ์ในการทำงานพบว่าไม่แตกต่างกัน

อภิขญา พูล โภคผล และชวน ภารังกุล (2563 : 107) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อแยกพิจารณาในรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ

ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรีอยู่ในระดับมากที่สุด 7 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1.ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา 2.ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างทั่วถึง 3.ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร 4.ด้านการส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ 5.ด้านการนิเทศและการประเมินผล 6.ด้านการสอน และ 7.ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษาในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน 1.ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ 2.ด้านการสื่อสารของสถานศึกษา 3.ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอนด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู และเมื่อแยกพิจารณาในรายด้าน พบว่า ระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษาในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก อยู่ในระดับสูงมากเมื่อพิจารณารายคู่พบว่าทุกคู่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระสมุห์ยุทธนา อุนทโย (กรใหม่)(2561 : 91-94) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะกัลยาณมิตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพการใช้หลักกัลยาณมิตรในการบริหารการศึกษาโดยรวมด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านนำเคารพรองลงมาได้แก่ด้านรู้จักพูดให้ได้ผล ด้านเป็นที่รัก ด้านนำยกย่อง ด้านอดทนต่อถ้อยคำ แดลงเรื่องกล้าคิดได้ และข้ออยู่ในระดับต่ำสุด ได้แก่ ไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล ตามลำดับ 2) หลักการและวิธีใช้กัลยาณมิตรสำหรับการจัดการบริหารงานมีระบบในการทำงานดีมีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพและสร้างแรงจูงใจกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานสำเร็จด้วยความภูมิใจที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดรู้จักพูดเจรจาให้ทุกฝ่ายเข้าใจกันอธิบายเหตุผลด้วยวาจาที่ไพเราะอ่อนหวาน และยินดีรับฟังปัญหาในด้านการบริหารจัดการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเทการยอมรับฟังทุกฝ่ายวิเคราะห์ข้อมูลซับซ้อนให้เข้าใจได้ชัดเจนแจ่มแจ้งมีแนวความคิดใหม่ๆ สามารถอธิบายเข้าใจและนำมาปฏิบัติได้ 3) แนวทางการใช้หลักกัลยาณมิตรในการบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังเคราะห์ได้ดังนี้ 1) จัดบุคคลให้เหมาะสมกับงาน 2) มีมนุษยสัมพันธ์ 3) มีเหตุผลในการบริหารงาน 4) ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา 5) สงเคราะห์บุคลากรด้วยหลักกัลยาณมิตร และ 6) ยุติธรรมไม่ลำเอียงต่อการบริหารงานซึ่งสอดคล้องกับองค์ความรู้คุณลักษณะกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารที่ดี

ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังสี (2561 : 86-94) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมโรงเรียนป้อมนาคราชสวาทยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัย 1. ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารโรงเรียนป้อมนาคราชสวาทยานนท์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายชื่อ มี 5 ชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โน จุกุฐาน นโยชเย ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย ปิโย นารัก เข้าถึงจิตใจ วตฺตา จ รุจักพุดให้ได้ชี้แจงให้เข้าใจและภาวนีโย นำเจริญใจมีความรู้จริงตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม มีดังนี้ 1) ปิโย นารัก เข้าถึงจิตใจ มีนิสัยดีเข้าใจบุคลากร มีบุคลิกภาพดี แต่งกายเรียบร้อยและยิ้มแย้มแจ่มใส มีอัธยาศัยไมตรีจิตดีอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 2) ครู นำเคารพ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ อารมณ์หนักแน่นทุกสถานการณ์เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรและมีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 3) ภาวนีโย นำเจริญใจ มีความรู้จริง ต้องไม่เผด็จการในการสั่งงาน ผู้นำต้องมีความเป็นประชาธิปไตย และมีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 4) วตฺตา จ รุจักพุดให้ได้ผล รุจักพุดชี้แจงให้เข้าใจ สื่อสารเข้าใจง่ายเวลาสั่งงาน ชัดเจนและวางแผนพัฒนางานการศึกษาที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 5) วจนุกขโม ทนต่อถ้อยคำ พร้อมรับฟังคำปรึกษา มีความอดทนทุกสถานการณ์และสร้างเครือข่ายการบริหารให้คำปรึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 6) คมภีรณจ ถถ กคฺตา ชี้แจงเรื่องลึกลับให้เข้าใจได้มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานและมีการประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนสู่สาธารณชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และ 7) โน จุกุฐาน นโยชเย ผู้นำไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย และต้องมีศีลธรรมประจำใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67

พระมหาสุวรณ สุวณฺโณ (จุลพงษ์) และคณะ (2563 : 14) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหลักของครูตามหลักกัลยาณมิตรธรรมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 2) ด้านการบริการที่ดีตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 3) ด้านการพัฒนาตนเองตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 4) ด้านการทำงานเป็นทีมตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 5) ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหลักของครูตามหลักกัลยาณมิตรธรรมในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะหลักของครูตามหลักกัลยาณมิตรมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งต่างประเทศและในประเทศ พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการหลักสูตร 2) การนิเทศการศึกษา 3) การกำหนดภารกิจและเป้าหมาย 4) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนการสอน และ 6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ กับการมี

หลักกัลยาณมิตรธรรมของครู ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามโดยสมบูรณ์ถูกต้อง เป็นผู้ที่ให้ความสบายใจ เป็นที่ปรึกษา นำเอาพรหมคุณอย่างมีความรู้ลึกซึ้งรอบรู้ใจมีความรอบรู้และ ภูมิปัญญาแท้จริง ฝึกรบมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างที่ดี คอยให้คำแนะนำตักเตือน อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟัง แลกเปลี่ยนเรื่องเล่าได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป และไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล อีกทั้งสามารถยึดถือธรรม ของคุณงามความดีไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย นำไปสู่ความดี เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูมีความสำคัญ อย่างยิ่งในการบริหารงานของสถานศึกษาที่จะทำให้สถานศึกษาก้าวสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ตลอดจนส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษากับการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยะของ เขต 1 เพื่อให้ทราบถึงบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 6 ด้านกับการมีหลักกัลยาณมิตรธรรมของครูซึ่งมีคุณลักษณะในการชักนำไปหาสิ่งที่ดี และไม่ชักนำไปในเรื่องเหลวไหล ที่สำคัญร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน จะเห็นได้ว่าหลักกัลยาณมิตรธรรมของครู มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังความรู้ ความคิดและ จิตใจให้แก่นักเรียนเพื่อที่จะได้เติบโตเป็นพลเมืองดีและมีประสิทธิภาพครูจึงต้องนำหลักพุทธธรรม มาเป็นหลักปฏิบัติตนเพื่อ เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจาใจ เป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักอยู่เสมอว่าเป็นครู ต้องมีความเป็นครูต้องเป็นต้นแบบ แบบอย่าง ในทุกเรื่องหลักกัลยาณมิตรจึงเป็นหลักพุทธธรรมสำคัญที่ครูควรยึดถือเป็นแบบอย่างและผู้บริหาร สถานศึกษาคควรมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อนำไปสู่การบริหารงานที่บรรลุเป้าหมายอย่างมี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี